



FORVARING

Strafferet



Titelblad

Uddannelsesinstitution: Aalborg Universitet

Uddannelse: Jura

Studerende: Marie Louise Nielsen Blankschøn og Sara Skovgaard

Studienummer: 20174225 og 20185862

Dansk titel: Forvaring. En undersøgelse af forvaringsbestemmelsen i dansk ret.

Engelsk titel: Preventive detention. A research regarding preventive detention in the Danish legal system.

Eksamen: Kandidatspeciale

Afleveringsdato: 16. maj 2024

Fag: Strafferet

Vejleder: Morten Sønderby

Sider 62

Ord 15.947

Tegn (uden mellemrum) 88.993

Tegn (med mellemrum) 104.830

Afsnit 567

Linjer 1.950

Abstract

This thesis wants to analyze the use of preventive detention in Denmark. Preventive detention has always been a part of the Danish Criminal Law and is used by Danish Court as a way of sentencing people for indefinite time. Therefore, it is a fierce procedure and is mainly to be used when an ordinary prison sentence does not help the defendant to choose a better path in the future.

The provision has been through two changes. The purpose of this was to expand the field of application of using preventive detention in the Danish case law. This was especially done to prevent further sexual crimes in Denmark.

To analyze the use of preventive detention in Denmark, the thesis investigates multiple Danish cases, where the defendant is sentenced with preventive detention. The thesis also describes the development of the provision along with the criteria of the usage of the provision.

The thesis will investigate the meaning of the provision - this by analyzing the wording of the provision along with the cases.

The thesis will analyze when preventive detention is used both on violent crimes and sexual crimes. The thesis compares the two and the usage.

Kapitel 1: Introduktion

1.1 Indledning

I takt med internettets frembrud er det i høj grad blevet simplificeret at lokke ofre til at mødes og begå overgreb eller andre forbrydelser mod liv og legeme.

I almindelig tale er begrebet "psykopat" utroligt udbredt. Ofte er det i daglig tale karakterafvigende gerningsmænd, der betegnes som værende "psykopater".

Det er som oftest i forbindelse med nogle af de mest modbydelige og spektakulære sager, at der idømmes forvaring - og typisk også det, som offentligheden mener er den mest retfærdige straf for nogle af de mest modbydelige og grusomme forbrydelser til trods for, at livstid som udgangspunkt anses for værende den strengeste straf i det danske retssystem. Såvel forvaring og livstid er tidsubestemte. Men til trods for, at livstid med rette anses for den strengeste straf, er det blevet alment kendt, at forvaring anses for noget nær den værste straf for en gerningsmand, idet befolkningen oftes forbinder forvaring med psykopater.

Det skabte derfor også stor debat og forundring tilbage i 2017, da "Ubådssagen" endte med en livstidsdom - og ikke forvaring, som størstedelen af befolkningen ellers anså som den mest oplagte straf til denne spektakulære og grusomme forbrydelse. Ligesom det modsat var til stor glæde for mange, da gerningsmanden i Mia-sagen blev idømt forvaring for forbrydelsen.

I dag indebærer forvaringsbestemmelsen ikke et krav om, at der skal være psykisk anormalitet til stede, men derimod alene at gerningsmanden udgør en fare for andre, hvorfor en sådan straf kan idømmes personer som anses for at være fuldt egnet til en almindelig straf - dog idømmes forvaring oftest til de personer, der anses for at udgøre en særlig fare for omverdenen og derfor ligeledes må anses at være for farlige til at egne sig til en almindelig fængselsstraf - idet et af kriterierne for idømmelse af forvaring indebærer et farlighedskriterium. Dermed er det afgørende, at gerningsmandens karakter og farlighed tages i betragtning i forbindelse med retslægerådets og rettens vurdering af, hvorvidt forvaring kan og bør anvendes i forbindelse med domfældelse.

I takt med ændringer i samfundet, samt kriminalitetens omfang og beskaffenhed, tilpasses de danske love. Og forvaringsbestemmelsen er ingen undtagelse, hvorfor nærværende speciale søger at klarlægge retstilstanden på området ved hjælp af en undersøgelse af dansk retspraksis, hvor lovgivers intention, i forhold til forvaring som straf og domstolenes anvendelse af samme, søges belyst.

1.2 Problemformulering

På baggrund af samfundets stigende kriminalitet søger specialet at analysere anvendelsen af straffelovens § 70, herunder hvornår domstolene ses at anvende forvaringsbegrebet.

1.3 Afgrænsning

Formålet med projektet er at undersøge den nuværende retstilstand på området for forvaring for at klarlægge, hvornår domstolene ses at anvende forvaringsbestemmelsen og i hvilket omfang, hvorfor specialet på baggrund heraf tager udgangspunkt i en relevant, juridisk analyse af straffelovens § 70, som vedrører forvaringsbestemmelsen.

Formålet med den valgte bestemmelse er at undersøge, hvorledes domstolene anvender bestemmelsen i praksis og i hvilket omfang, bestemmelsen ses anvendt, herunder også hvorvidt der ses en forskel på domstolenes anvendelse af bestemmelsen i forhold til de forskellige typer af forbrydelser og deres beskaffenhed.

Specialet behandler alene sager, hvor der er rejst tiltale efter straffelovens § 70, hvor retslægerrådet anbefalder forvaring som straf, eller hvor der idømmes straf efter straffelovens § 70.

I forhold til straffelovens § 70 afgrænses der i nærværende speciale fra grænseområdet mellem forvaring, andre typer af særforanstaltninger og almindelig straf. Af hensyn til den generelle og brede forståelse af forvaringsbegrebet, vil eventuelle øvrige bestemmelser i straffelovens kapitel 9, samt ligeledes straffelovens § 16, blive berørt/belyst i det omfang, det findes relevant for specialet og forståelsen af forvaringsbestemmelsen i sin helhed - hvorfor disse bestemmelser derfor ikke gennemgås yderligere end det i kapitel 3 beskrevet.

Specialet har i et begrænset omfang fokus på straffelovens § 33 - herunder udelukkende i det omfang, at bestemmelsen anvendes i sager, som oprindeligt var rejst med udgangspunkt i forvaringsbestemmelsen.

Hvad angår straffelovens § 33 fokuserer specialet på baggrunden for, at denne bestemmelse anvendes til fordel for forvaringsbestemmelsen, straffelovens § 70.

Hvad angår forvaringsbestemmelsens historiske udvikling, søger specialet alene at afdække de mere gennemgribende revideringer heraf. Ligesom specialet afgrænser sig fra andre nærliggende bestemmelser uagtet udfaldet i de, i specialet, analyserede sager.

1.4 Metode

Nærværende speciale anvender den retsdogmatiske metode til at besvare problemformuleringen og klarlægge retstilstanden på området for forvaringsbestemmelsen. Dette gøres ved at analysere og beskrive gældende ret.¹ Ligeledes anvendes denne metode til at klarlægge og beskrive almindelige regler og principper, samt til at systematisere regler og præcisere eventuelle retlig tvivl. I klarlæggelsen af gældende ret inddrages og analyseres relevante retskilder på området. Relevante retskilder må i nærværende speciale anses for at være lovgivning, forarbejder, retspraksis, sædvane og forholdets natur i det omfang, det vedrører emnet.

I nærværende speciale anvendes straffeloven, herunder særligt bestemmelsen § 70, som den primære retskilde til brug for at definere og beskrive retstilstanden på området, idet loven er en skreven retskilde, som ikke må stride mod Grundloven, og som domstolene ligeledes skal rette sig efter.² Som supplement til straffeloven inddrages dennes forarbejder - også kaldet lovens motiver, som udgør en væsentlig retskilde hos domstolene i forbindelse med fortolkning og anvendelse af loven.³ Ligesom også lovforslag til ændringer i bestemmelsen inddrages for at fremme forståelsen og formålet med bestemmelsen.

¹ Retsvidenskabsteori, s. 204

² Retsvidenskabsteori, s. 243.

³ Svar på § 20-spørgsmål (Justitsministeren), spm. nr. S 756

For at belyse den aktuelle retstilstand inddrages domsafsigelser - på baggrund af afgrænsningen af specialets emneområde - idet domsafsigelser har en afgørende betydning for fastlæggelsen af gældende ret og dermed kan have en retskildemæssig værdi, idet borgerne har mulighed for at forudse deres retsstilling ud fra afsagte domme, da domstolene yderst sjældent afviger fra praksis i tidligere afsagte afgørelser, hvorfor det er med til at underbygge og tydeliggøre lovregler på det givne retsområde⁴ – ligesom domme afsagt af Højesteret kan tillægges større præjudikatværdi end afgørelser afsagt af by- og landsretten, som ikke direkte belyser en entydig fastlæggelse af retstilstanden på området, men dog stadig har en retskildemæssig betydning.⁵

Endvidere inddrages Rigsadvokatmeddelelsen vedrørende psykisk afvigende kriminelle, som har karakter af et cirkulære, hvorfor det ikke er bindende for domstolene, men som udgangspunkt bindende for forvaltningen. Denne meddelelse inddrages for at belyse retningslinjerne i forbindelse med behandling af sager på området.

Som sidste led i specialet anvendes relevant retslitteratur, herunder såvel lærebøger som juridisk litteratur og artikler til belysning af retstilstanden i det omfang, det må findes relevant. Juridisk litteratur anvendes udelukkende som et fortolkningsbidrag, da det ikke anses som værende en selvstændig retskilde, hvorfor forfatteren ikke har legitimitet til at fastlægge gældende ret.⁶ Ej heller afspejler det lovgivernes fortolkning i henhold til bestemmelserne, hvorfor det ikke er bindende.⁷

1.4 Retskilder

Retskilderne kan som udgangspunkt inddeles i fire hovedgrupper, herunder: 1. Lovgivningen (Grundloven, love, anordninger, bekendtgørelser og cirkulærer), 2. Retspraksis, 3. Sædvaner (retssædvaner og kutymen), 4. Forholdets natur.⁸

Lovgivningen anses for at være den retskilde, som er placeret øverst i

⁴ Højlund, Dorte, Retssikkerhed og juridisk metode, 2021, s. 57

⁵ Højlund, Dorte, Retssikkerhed og juridisk metode, 2021, s. 59

⁶ Munk, Carsten, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 372

⁷ Højlund, Dorte, Retssikkerhed og juridisk metode, 2021, s. 76

⁸ Evald, Jens, Retskilderne og den juridiske metode, 2000, s. 7.

retskildehierarkiet - hvilket medfører, at det, i forbindelse med behandling af et juridisk problem, som udgangspunkt altid er afgørende at afdække, hvorvidt der er konkret lovgivning, der regulerer det givne område, førend der anvendes øvrige retskilder på området.

Hvad angår lovgivningen, ses også her et klart hierarki, som omfatter Grundloven som værende den primære lov, efterfulgt af love, bekendtgørelser og anordninger, cirkulærer og vejledninger.

Det klare udgangspunkt er, at en lov skal være i overensstemmelse med Grundloven, hvorefter denne kan anses for værende bindende.

En bekendtgørelse uddyber og præciserer reglerne i en lov og har samme virkning over for borgerne, myndigheder og virksomheder som en lov. Det er en forskrift med hjemmel i loven, som ministre har beføjelse til at udstede. Hvor et cirkulære derimod er en skrivelse, som ikke forpligter borgerne direkte, men derimod forpligter en underordnet myndighed overfor en højere myndighed. Det er en foreskrift, som fastsætter, hvorledes love og bekendtgørelser skal forstås såvel som anvendes.⁹

Retspraksis defineres som tidligere afsagte domstolsafgørelser. En domstolsafgørelse er som udgangspunkt alene bindende inter partes - dog anvendes retspraksis som en væsentlig retskilde for at sikre en ensartet anvendelse og forståelse af gældende ret. Dette sker med afsæt i at værne om autoriteten og den retfærdige rettergang, samt for at give borgerne mulighed for at forudse deres retsstilling ud fra afsagte domme. En doms præjudikatsværdi er særligt afgørende, såfremt retspraksis anvendes som retskilde. Her er det af væsentlig betydning, hvilken retsinstans der har afsagt den pågældende dom, idet en afsagt dom har højere præjudikatsværdi des højere instans, dommen er afsagt hos. Ligesom en større samling domme vedrørende samme retsstilling med overvejende sandsynlighed kan være medvirkende til at fastslå retstilstanden på et givent område.¹⁰

⁹ Evald, Jens, Retskilderne og den juridiske metode, 2000, s. 34.

¹⁰ Højlund, Dorte, Retssikkerhed og juridisk metode, 2021, s. 59.

Kapitel 2: Forvaring i dansk straffeprocess

2.1 Forvaringsbestemmelsens udvikling

Forvaring, som sanktion, har altid været en del af den danske straffelov - den fik dog sin nuværende form i 1933, hvor store dele af straffeloven blev revideret og siden er bestemmelsen da også kun ændret to gange - i henholdsvis 1973 og 1997.¹¹

Siden straffelovens ændring i 1930 og frem til næste ændring i 1973 har forvaring været reguleret i straffelovens §§ 16, 17 og 70. Disse bestemmelser omfatter tre typer af sanktionsmuligheder overfor karakterafvigende gerningspersoner, herunder 1) anbringelse i en forvaltningsanstalt, såfremt gerningsmanden fandtes "uegnet til påvirkning gennem straf", jf. § 70, 2) almindeligt fængsel, såfremt gerningsmanden fandtes "egnet til påvirkning gennem straf", jf. § 17, stk. 2 og 3) særfængsel, såfremt gerningsmanden fandtes "egnet til påvirkning gennem straf", jf. § 17, stk. 2.¹² Hvad angår sanktionsmulighed 2 og 3 er disse ikke nærmere gennemgået eller beskrevet i nærværende speciale.

Bestemmelsens § 16 omfattede dengang straffrihed for personer, som ansås som værende sindssyge i gerningsøjeblikket, ligestillet hermed eller præget af "Aandsvaghed i højere Grad". Princippet om, at straffrihed gør sig gældende, hvad angår personer, der ansås for utilregnelige, da lovovertrædelsen fandt sted, gør sig fortsat gældende i den nugældende bestemmelse, straffelovens § 16. I henhold til dagældende retspraksis fremgår det, at idømmelse af forvaring derfor som udgangspunkt skete med hjemmel i den dagældende § 17.¹³

Bestemmelsens § 17 omfattede dengang den personkreds, som ikke kunne kategoriseres som værende omfattet af den dagældende § 16 - personer, som ved lovovertrædelsen befandt sig i en "mangelfuld Udvikling, Svækkelse eller Forstyrrelse af sjæleevne, herunder seksuel Abnormitet, betinget varigere Tilstand, der dog ikke er af den i § 16 angivne Beskaffenhed, afgør Retten efter indhentet Lægeerklæring og samtlige i øvrigt foreliggende Omstændigheder, om han kan anses for egnet til

¹¹ Thomas Elholm m.fl., Kommenteret Straffelov – Almindelig del, s. 420

¹² Lov nr. 126 af 15.04.1930, § 70, stk. 1

¹³ Borgerlig straffelov af 15. april 1930, s.59

Paavirkning gennem straf.” Med dette lagde bestemmelsen op til en såvel retlig som lægelig vurdeing af tiltaltes strafegnethed, hvorfor bestemmelsen - modsat § 16, som omfatter straffrihed - lagde op til en vurdering af, hvorvidt gerningsmanden fandtes egnet til påvirkning gennem straf. Både §§ 16 og 17 blev ved lovændringen i 1973 ophævet og afløst af den nugældende § 16.

Forvaringsbestemmelsen fik ved lovændringen i 1973 en ny og markant anderledes ordlyd. Efter ændringen hjemledes forvaringsbestemmelsen nu i § 70 og var affattet således:

”En person kan dømmes til forvaring, hvis:

- 1. han findes skyldig i drab, røveri, voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse, frihedsberøvelse, alvorlig voldsforbrydelse, trusler af den i § 266 nævnte art eller brandstiftelse eller i forsøg på en af de nævnte forbrydelser og*
- 2. det efter karakteren af det begåede forhold og oplysningerne om hans person, herunder navnlig om tidligere kriminalitet, må antages, at han frembyder nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og*
- 3. anvendelse af forvaring i stedet for fængsel findes påkrævet for at forebygge denne fare.”¹⁴*

Med denne ordlyd var det nu muligt at idømme forvaring forbrydelsens beskaffenhed, oplysninger om tiltaltes person, herunder eventuel tidligere begået kriminalitet, taler for idømmelse af forvaring, idet tiltalte ellers ville udgøre en *”nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed”*. I forbindelse med lovændringen af forvaringsbestemmelsen, blev også berigelseskriminalitet som udgangspunkt udelukket fra bestemmelsens anvendelsesområde.¹⁵

Før lovændringen var det en betingelse, at gerningsmanden var psykisk afvigende, såfremt forvaringsbestemmelsen skulle kunne finde anvendelse, men i takt med

¹⁴ Lov nr. 320 af 13.06.1973, § 70

¹⁵ Betænkning nr. 667/1972, s. 146

lovændringen blev også denne betingelse afskaffet, hvorfor det ikke længere var afgørende, hvorvidt der var tale om en psykisk afvigende gerningsmand.¹⁶

Ved Lov nr. 274 af den 15. april 1997 blev straffelovens § 70 ændres således, at straffelovens § 70, nr. 1, herunder ”voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse” udgik. I stedet blev straffelovens § 70, stk. 2 indsat.¹⁷ Dette udvidede bestemmelsen, da adgangen til at idømme forvaringen pludselig også omfattede voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse og forsøg herpå. Ydermere omfattede bestemmelsen, at idømmelse af forvaring kunne ske, såfremt det måtte antages, at den tiltalte frembød en ”væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed”. Slutteligt, såfremt forvaring fandtes påkrævet for at forebygge fare.¹⁸

I Justitsministeriets overvejelser fremgår, at netop dette var nødvendigt som en forstærket indsats mod bekæmpelse af seksualforbrydelser, herunder særligt mod børn.¹⁹ I den forbindelse udtalte Justitsministeriet:

*”Et centralt element i indsatsen bør derfor være en øget behandlingsindsats over for personer, der begår seksualforbrydelser, for at forebygge denne særlige kriminalitet og påvirke allerede dømte personer til ikke at begå ny lignende kriminalitet. En øget behandlingsindsats giver også mulighed for, at myndighederne kan opbygge en generel viden om og forståelse af baggrunden for seksualforbrydelser, der kan medvirke til at forebygge førstegangskriminalitet.”*²⁰

Særligt om forvaring, giver Justitsministeriet udtryk for, at forvaring anvendes, når der er tale om blandt andet grove seksualforbrydelser. I den forbindelse udtaler Justitsministeriet, at blot 2-3 idømtes forvaring på daværende tidspunkt, idet straffelovens § 70 ved lovændringen i 1973 blev indsnævret. Dette skyldtes blandt

¹⁶ Betænkning nr. 667/1972, s. 146

¹⁷ Lov nr. 274 af 15. april 1997

¹⁸ Lov nr. 275 af 15. april 1997

¹⁹ Folketingstidende 1996-97, tillæg A, lovforslag nr. L 12, side 100

²⁰ Folketingstidende 1996-97, tillæg A, lovforslag nr. L 12, side 100

andet hensynet til den indsatte, da det sås at være belastende for denne ikke at vide tidspunktet for løsladelse.²¹

Om den reviderede bestemmelse fremgår også af lovforarbejderne, at det skal være muligt at idømme en person forvaring, uanset at denne gerning er den første straf, såfremt oplysningerne om tiltaltes person taler for forvaring og såfremt der foreligger en betydelig risiko for gentagelse, som dermed bør forhindres.²²

²¹ Folketingstidende 1996-97, tillæg A, lovforslag nr. L 12, side 101

²² FT 1995-96, Tillæg A, L 259, s. 5121

2.2 Forvaringsbestemmelsen i dag

I dansk retspraksis er de straffe, der anses for værende de mest almindelige, bøde og fængselsstraf.²³ Udgangspunktet er, at en person tildeles strafansvar, såfremt denne anses for tilregnelig i gerningsøjeblikket, hvorfor tilregnelighed således må anses at være en forudsætning og dermed af afgørende karakter for idømmelse af straf, jf. straffelovens § 16, modsætningsvis.

Idet dette speciale har til formål at afdække forvaringsbestemmelsens anvendelse i praksis, søger bødestraf ikke yderligere belyst i nærværende speciale.

Hvad angår fængselsstraf, kan denne enten være betinget, ubetinget, tidsbestemt eller på livstid. Helt grundlæggende må fængsel anses som værende en særligt indgribende straf for det enkelte individ, hvorfor det ses afgørende med proportionalitet, når der træffes afgørelse i hver enkelt sag. I forbindelse med idømmelse af fængselsstraf, kan en sådan foregå enten i et åbent eller lukket fængsel, eller gerningsmanden kan idømmes afsoning af sin straf på henholdsvis en behandlingsinstitution eller en sikret institution. Det fremgår dog tydeligt af retspraksis, at jo farligere gerningsdommen vurderes at være, jo strengere sanktion idømmes der.²⁴

Som straffelovens § 33 tydeligt belyser, er en fængselsstraf som udgangspunkt tidsbestemt, men der kan i særlige tilfælde også idømmes fængsel på livstid.²⁵ Fængsel på livstid idømmes som udgangspunkt udelukkende i sager, hvor der er tale om særlig grov kriminalitet.²⁶

Livsstraffe blev i forbindelse med revideringen af straffeloven i 1930 afskaffet, hvorfor fængsel på livstid nu anses for værende den strengeste straf i dansk ret.²⁷

Livstid

Ved fængsel på livstid er der som udgangspunkt tale om livsvarigt fængsel. I dansk strafferet afgør justitsministeren eller den, ministeren bemyndiger dertil, efter gerningsmanden har udstået 12 år af den idømte straf, hvorvidt gerningsmanden skal

²³ Straffelovens § 31

²⁴ Afsoning af fængselsdom - Kriminalforsorgen

²⁵ Straffelovens § 33

²⁶ Betænkning nr. 1424 om straffastsættelse og strafferammer, pkt. 2.

²⁷ Vagn Greve, Straffene, s. 52.

løslades på prøve, jf. straffelovens § 41, stk. 1.²⁸ Vurderes det, at gerningsmanden bør løslades på prøve, har denne først krav på domstolsprøvelse efter 14 års udstået fængsel.²⁹ Idømmelse af fængsel på livstid hjemles i enkelte bestemmelser i straffeloven, herunder blandt andet § 237 om forsætlig drab.³⁰

Forvaring

Forvaring i sin nuværende form blev indført i dansk ret i 1973. Det skete som led i en omfattende reform af straffelovens sanktionssystem. I dansk straffelov betegnes forvaring som en ‘foranstaltning’ og ikke en egentlig ‘straf’. En sondring herimellem kan anses for at være teoretisk, særligt hvad angår forvaring - dog kendetegnes forvaring som en tidsubestemt straf.

I sager, hvor en almindelig fængselsstraf ikke anses som værende den mest oplagte eller formålstjenlige sanktion, er det muligt at gøre brug af særforanstaltninger, herunder forvaring, idet forvaring i dansk ret karakteriseres som værende en tidsubestemt foranstaltning. I praksis ses forvaring dog nærmere som en særlig form for fængsel, hvor der er tale om en tidsubestemt frihedsstraf,³¹ som anvendes ved alvorlig personfarlig kriminalitet, herunder blandt andet vold, drab eller seksualforbrudelser, eller på personer der må anses for særligt farlige, jf. straffelovens § 70.³² I forbindelse med idømmelse af forvaring ses det særligt afgørende, at gerningsmanden udgør en nærliggende eller væsentlig fare for andre, ligesom det er en forudsætning, at forvaring findes påkrævet for at forebygge denne fare, jf. straffelovens § 70, stk. 1, nr. 3 og stk. 2, nr. 3.

Psykisk afvigende personer kan idømmes forvaring, men det er ikke en betingelse, at gerningsmanden skal karakteriseres som værende psykisk afvigende for at idømmes forvaring som sanktion.³³ Som udgangspunkt finder forvaring dog anvendelse over for personer med udpræget karaktermæssige afvigelser.³⁴

²⁸ Betænkning nr. 1424 om straffastsættelse og strafferammer, pkt. 2.3

²⁹ Straffuldbyrdeleslovens § 112, stk. 6

³⁰ Betænkning nr. 1424 om straffastsættelse og strafferammer, pkt. 2.1

³¹ Jørn Vestergaard, Strafferetlige Sanktioner, s. 152

³² Straffelovens § 70, stk. 1, nr. 1 og stk. 2, nr. 1

³³ Betænkning nr. 667/1972, s. 58

³⁴ Betænkning nr. 667/1972, s. 13

I henhold til straffelovens § 70 forudsætter en dom til forvaring i Danmark, at følgende tre kriterier anses for opfyldt:

*1) Alvorlig voldsforbrydelse, alvorligere trusler eller brandstiftelse eller forsøg på en af de nævnte forbrydelser (kriminalitetskravet), 2) Den tiltalte skal antages at frembyde nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed. Denne antagelse skal baseres på karakteren af det begåede forhold og oplysningerne om gerningsmandens person, herunder navnlig om tidligere kriminalitet (farlighedskravet), 3) Anvendelse af forvaring i stedet for fængsel skal findes påkrævet for at forebygge denne fare (nødvendighedskravet).*³⁵

Straffelovens § 70, stk. 1

Kriminalitetskravet fremgår direkte af bestemmelsen i straffelovens § 70, stk. 1, nr. 1, og omfatter en udtømmende beskrivelse af, hvilke typer kriminalitet (gerningstyper), der kan medføre forvaring, hvorfor forvaring således ikke kan anvendes som sanktion over for gerningsmænd i forbindelse med berigelseskriminalitet, der ikke er forbundet med enten vold eller trussel om vold³⁶ - efter lovændringen i 1973.³⁷

Der skal således være tale om en personfarlig kriminalitet, førend den første betingelse for anvendelse af forvaring er opfyldt.

Straffelovens § 70, stk. 1, nr. 2 indeholder et farlighedskriterium. Her er det afgørende, at gerningsmanden udgør en "nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed". I denne forbindelse ses det afgørende at vurdere karakteren af den strafbare handling sammenholdt med gerningsmandens person, herunder eventuelt tidligere begået kriminalitet.³⁸

"Liv" og "legeme" må kategoriseres som værende enten vold eller drab begået mod en persons liv eller legeme, hvor "helbred" derimod må antages at omfatte trusler og

³⁵ Forvaring og udstrækningen heraf | Kriminalforsorgen s. 4

³⁶ Anklagemyndighedens årsberetning 2003-04, s. 87

³⁷ Betænkning nr. 667/1972, s. 146

³⁸ Anklagemyndighedens årsberetning 2003-04, s. 87

lignende af særdeles alvorlig karakter.³⁹ Hvad angår "frihed" omfatter dette frihedsberøvelse.⁴⁰

Sidste betingelse hjemles i § 70, stk. 1, nr. 3 og vedrører et nødvendighedskrav, som omfatter "anvendelse af forvaring i stedet for fængsel findes påkrævet for at forebygge denne fare".⁴¹ Denne betingelse søges opfyldt for at værne om proportionalitetsprincippet, idet der er tale om en særdeles indgribende foranstaltning i forbindelse med idømmelse af forvaring som sanktion, hvorfor det er afgørende at gøre brug af "mindste middel".⁴²

Forvaring kan på baggrund heraf ikke anses som værende den mest formålstjenlige sanktion i det tilfælde, alternativet til forvaringsdommen må anses at være en længerevarende fængselsstraf eller fængsel på livstid.⁴³

Det fremgår tydeligt af bestemmelsens ordlyd, at en forudsætning for idømmelse af forvaring, efter forvaringsbetemmelsens § 70, er at samtlige ovennævnte betingelser, herunder straffelovens § 70, stk. 1, nr. 1, 2 og 3, skal vurderes opfyldt.

Straffelovens § 70, stk. 2

Som led i en samlet reform med det formål at styrke indsatsen mod seksualforbrydelser i 1997, blev særbestemmelsen vedr. adgangen til at idømme forvaring for så vidt angår grove seksuallforbrydelser indført.

Første betingelse for idømmelse af forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2, nr. 1, er således, at gerningsmanden skal kendes skyldig i voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse.⁴⁴ Idet det er en forudsætning, at der skal være tale om en "alvorlig sædelighedsforbrydelse", må det antages at udelukke muligheden for idømmelse af forvaring i forbindelse med blufærdighedskrænkelser.⁴⁵

Hvad angår straffelovens § 70, stk., nr. 2, er det afgørende, at gerningsmanden udgør en "nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed". I denne forbindelse

³⁹ Thomas Elholm m.fl., Kommenteret Straffelov – Almindelig del, s. 422

⁴⁰ Betænkning nr. 667/1972 s. 77

⁴¹ Straffelovens § 70, stk. 1, nr. 3

⁴² Jørn Vestergaard, Strafferetlige Sanktioner, s. 145

⁴³ Knud Waaben, Utilregnelighed og Særbehandling – Problemer i den strafferetlige lære om ansvar og sanktioner, s. 87

⁴⁴ Straffelovens § 70, stk. 2, nr. 1

⁴⁵ Thomas Elholm m.fl., Kommenteret Straffelov – Almindelig del s. 424

ses det afgørende at vurdere karakteren af den strafbare handling sammenholdt med gerningsmandens person, herunder eventuelt tidligere begået kriminalitet.⁴⁶

Betingelserne for så vidt angår grove seksualforbrydelser lempes dog, idet ordet »navnlig« udgår af farlighedskravet (§ 70, stk. 2, nr. 2), ligesom ordet »nærliggende« ændres til: »væsentlig«. Dermed vil en »væsentlig fare« ikke altid være »nærliggende«, mens en »nærliggende fare« altid forudsættes at være »væsentlig«.⁴⁷ I selve bemærkningerne til lovforslaget står det klart, at idømmelse af forvaring bør anvendes i det omfang, det anses for værende nødvendigt for at forebygge eventuel gentagende kriminalitet, hvorfor muligheden for at idømme forvaring allerede første gang, en person tiltales for grove seksualforbrydelser, ikke skal udelukkes. Det er derfor nærliggende at antage, at der i dansk retspraksis nu er mulighed for at vurdere gerningsmanden straf ud fra forbrydelsens beskaffenhed, og ikke alene hvorvidt gerningsmanden tidligere har begået ligeartet forbrydelser⁴⁸, hvorfor det af samme grund anses for muligt at idømme forvaring til førstegangsdomte.⁴⁹

Sidste betingelse hjemles i § 70, stk. 2, nr. 3 og omfatter ”anvendelse af forvaring i stedet for fængsel findes påkrævet for at forebygge denne fare”.⁵⁰ Denne betingelse søges - ligesom i straffelovens § 70, stk. 1, nr. 3 - opfyldt for at værne om proportionalitetsprincippet, idet der er tale om en særdeles indgribende foranstaltning i forbindelse med idømmelse af forvaring som sanktion, hvorfor det er afgørende at gøre brug for af ”mindste middel”.⁵¹

Ifølge Rigsadvokatens opfattelse, bør der som udgangspunkt nedlægges påstand om fængselsstraf i de sager, hvor valget står mellem påstand om fængsel på livstid eller 14-16 år eller påstand om forvaring. Hvor Rigsadvokaten derimod er af den opfattelse, at der i sager, hvor der er påstand om fængsel i 10-12 år eller derunder, bør nedlægges påstand om forvaring.⁵²

⁴⁶ Anklagemyndighedens årsberetning 2003-04, s. 87

⁴⁷ Lovforslag nr. L 12, s. 111

⁴⁸ FT 1995-96, Tillæg A, L 259, s. 5121

⁴⁹ Thomas Elholm m.fl., Kommenteret Straffelov – Almindelig del s. 425

⁵⁰ Straffelovens § 70, stk. 2, nr. 3

⁵¹ Jørn Vestergaard, Strafferetlige Sanktioner, s. 145

⁵² Anklagemyndighedens årsberetning 2003-04, s. 99

Hvad angår strafansvar, står det klart, at der på en eller anden måde må være et krav om tilregnelighed, hvorpå gerningsmanden er i stand til at forstå, hvad denne har foretaget sig ved den strafbare handling.⁵³ Der er dog - blandt lovgivere og den juridiske litteratur - særdeles mange teorier i forhold til, hvordan tilregnelighedsbegrebet skal forstås og fortolkes. Ligesom sanktioner i strafferetsplejen, når det vedrører grænseområdet mellem tilregnelighed og utilregnelighed, herunder eksempelvis karakterafvigende og de intelligensdefekte lovovertrædere, kan i dag medføre straffrihed, jf. straffelovens § 16, mens det tidligere ikke kunne medføre straffrihed, men alene strafnedsættelse i kombination med eventuel behandling.⁵⁴

2.2.1 Processen ved idømmelse af forvaring

Forvaring bliver som udgangspunkt oftere anvendt i forbindelse med psykisk afvigende kriminelle, hvorfor det ses afgørende, at retten har de nødvendige oplysninger om den tiltaltes mentale tilstand for at anvende de relevante bestemmelser korrekt. Det følger derfor af retsplejelovens § 809, at en sigtet skal mentalundersøges, i det tilfælde det anses for værende af betydning for sagens afgørelse.⁵⁵ Ifølge Rigsadvokatens meddelelse om psykisk afvigende kriminelle, bør den sigtede normalt mentalundersøges, såfremt sigtelsen angår grov personfarlig kriminalitet, herunder eksempelvis drab, grovere vold eller voldtægt. Desuden fremgår det af meddelelsen, at sigtede blandt andet også bør mentalundersøges i tilfælde, hvor:

”1) Den sigtede tidligere har modtaget psykiatrisk behandling, eller der i øvrigt kan være grund til at formode, at sigtede er sindssyg eller mentalt retarderet, jf. straffelovens § 16.

2) Når der i øvrigt, f.eks. på grund af de strafbare handlingers art og/eller grovhed, er grund til at formode, at sigtedes mentale tilstand afviger fra det normale.

⁵³ Waaben, Knud, Utilregnelighed og særbehandling. Problemer i den strafferetlige lære om ansvar og sanktioner, s. 7.

⁵⁴ Waaben, Knud, Utilregnelighed og særbehandling. Problemer i den strafferetlige lære om ansvar og sanktioner, s. 8

⁵⁵ Retsplejelovens § 809, stk. 1

3) Når kriminalitetsbetingelserne for anvendelse af forvaring efter straffelovens § 70 er opfyldt, herunder f.eks. gentagen voldtægt, røveri mv., uanset om der er mistanke om psykisk sygdom.”⁵⁶

Det er som oftest anklagemyndigheden, der foranlediger en sådan mentalundersøgelse, men kan dog også ske på anmodning fra tiltaltes forsvarer - eller såfremt retten vurderer, at den tiltaltes fremtræden giver anledning hertil, herunder typisk såfremt den sigtede anses for at være omfattet af straffelovens §§ 16 eller 69.⁵⁷ Ligesom en metalundersøgelse bør iværksættes, såfremt betingelserne for idømmelse af forvaring efter straffelovens § 70 findes at være opfyldt.⁵⁸

Som oftest er det en mere ressourcetung sagsbehandling, der anvendes i forbindelse med en mentalundersøgelse, hvorfor spørgsmålet om forvaring skal rejses i forbindelse med fremsendelse af anmodning om selve mentalundersøgelsen. Ligesom spørgsmålet om forvaring af samme grund alene skal rejses i de sager, hvor det vurderes relevant. En mentalundersøgelse skal iværksættes så tidligt som muligt i en given sag, jf. princippet om hurtig sagsbehandling, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 6.

En mentalundersøgelse sker som udgangspunkt ambulant, hvorfor det sker uden indlæggelse på psykiatrisk afdeling eller ophold på institution. Her gælder, at såvel personer på fri fod og arrestanter har mulighed for at undersøges ambulant. En sådan ambulant mentalundersøgelse skal som udgangspunkt være gennemført senest 6 uger efter, at anklagemyndigheden har rekvireret undersøgelsen.⁵⁹

Som udgangspunkt skal mentalundersøgelsen forelægges Retslægerådet til udtalelse, idet Retslægerådet har til opgave at vurdere, at mentalundersøgelserne foretages på et tilstrækkeligt grundlag.⁶⁰ Da domstolene er uafhængige og dermed alene træffer afgørelse i sager, der forelægges dem, er en sådan udtalelse fra Retslægerådet ej heller

⁵⁶ Rigsadvokatmeddelelse nr. 5/2007 om Psykisk Afvigende Kriminelle, s. 6

⁵⁷ Knud Waaben, Strafferettens Almindelige Del II, Sanktionslæren, s. 127

⁵⁸ Rigsadvokatmeddelelse nr. 5/2007 om Psykisk syge kriminelle, s. 13

⁵⁹ Rigsadvokatmeddelelse nr. 5/2007 om Psykisk Afvigende Kriminelle, s. 8

⁶⁰ Martin Haug og Jørn Simonsen, Retslægerådet og Retspraksis, s. 113

bindende for domstolene.⁶¹ Retslægerådet vil ikke blive yderligere behandlet i nærværende speciale.

Mentalundersøgelsen forelægges som udgangspunkt Retslægerådet af enten politidirektøren eller statsadvokaten, afhængigt af, hvem påtalekompetencen tilhører - blandt andet såfremt sigtelsen angår alvorligere personfarlig kriminalitet eller der er rejst spørgsmål om anvendelse forvaring, jf. straffelovens § 70.

Det er som udgangspunkt statsadvokaten, der afgør, hvilken foranstaltning anklagemyndigheden skal nedlægge påstand om, hvorfor alle sager med spørgsmål om at nedlægge påstand om anden sanktion end almindelig straf, skal forelægges statsadvokaten. Ligesom også sager, hvor der er spørgsmål om at nedlægge påstand om forvaring, skal forelægges statsadvokaten, inden der rejses tiltale.⁶²

En sådan ambulant mentalundersøgelse foretages med henblik på udarbejdelse af en retspsykiatrisk erklæring - nærmere betegnet en mentalerklæring, som den i daglig tale omtales - til brug for rettens afgørelse i en given straffesag. Anklagemyndigheden angiver hvilke spørgsmål, der søges besvaret i erklæringen i forbindelse med anklagemyndighedens rekvirering af den ambulante mentalundersøgelse.

I konklusionen skal undersøgeren tage stilling til de spørgsmål, anklagemyndigheden har stillet i forbindelse med rekvirering af mentalundersøgelsen.

I det tilfælde, at observanden vurderes at være omfattet af straffelovens § 16, skal konklusionen belyse en egnet foranstaltning efter straffelovens § 68. Findes observanden derimod at være omfattet af straffelovens § 69, stk. 1, skal der tages stilling til, hvorvidt en foranstaltning - og i så fald hvilken - der, efter § 68, 2. pkt., findes mere formålstjenlig end almindelig straf.

Ligesom det skal anføres, såfremt observanden findes at være omfattet af straffelovens § 70 om forvaring eller § 73 om personer, der er kommet i en ikke blot forbigående tilstand af den i § 16 og § 69, stk. 1, nævnte art efter den straffbare handlings foretagelse.⁶³

⁶¹ Grundlovens kapitel 6

⁶² Rigsadvokatmeddelelse nr. 5/2007 om Psykisk syge kriminelle, s. 10-11

⁶³ Rigsadvokatmeddelelse nr. 5/2007 om Psykisk syge kriminelle, s. 42

Det fremgår af straffuldbyrdelsesloven § 105, at forvaringsdømte som udgangspunkt afsoner deres dom på Anstalten ved Herstedvester,⁶⁴ som i dag benævnes "Herstedvester Fængsel".⁶⁵

Til trods for at en forvaringsdom er tidsubestemt, fremgår det af straffelovens § 72, stk. 1, at anklagemyndigheden skal tage stilling til, hvorvidt en forvaringsdom efter straffelovens § 70 skal ændres eller ophæves på et senere tidspunkt.⁶⁶ Dette af hensyn til retssikkerheden, herunder princippet om proportionalitet, hvorfor proportionaliteten af forvaringsdommen løbende skal vurderes i henhold til den fare, gerningsmanden løbende må vurderes at udgøre.⁶⁷

⁶⁴ Jørn Vestergaard, Strafferetlige Sanktioner, s. 153

⁶⁵ Herstedvester Fængsel - Kriminalforsorgen

⁶⁶ Straffelovens § 72

⁶⁷ Knud Waaben, Strafferettens Almindelige Del II, Sanktionslæren, s. 145

Kapitel 3: Straffrihed som følge af sindssygdom, herunder straffelovens § 16

Straffelovens kapitel 9 omhandler "andre retsfølger af den strafbare handling", hvorfor den indeholder relevante bestemmelser i forbindelse med anvendelsen af forvaring eller andre foranstaltninger.

I forbindelse med udarbejdelsen af mentalerklæringen, jf. retsplejelovens § 809, stk. 1, vurderes også gerningsmandens person i forhold til, hvorvidt gerningsmanden ses at være omfattet af straffelovens §§ 16 eller 69. I det tilfælde, at gerningsmanden anses for at tilhøre en af ovennævnte persongrupper, er det således muligt, at gerningsmanden kan idømmes nogle særforanstaltninger frem for almindelig fængselsstraf, såfremt dette findes særligt formålstjenstligt.⁶⁸

Straffelovens § 16 hjemler straffrihed til personer, som var utilregnelige på grund af sindssygdom eller tilstande, der må ligestilles hermed. Ligesom det også gør sig gældende for personer, der på gerningstiden i lettere grad var mentalt retarderede.⁶⁹ For så vidt angår personer omfattet af straffelovens § 16, stk. 1, 1. pkt., eller § 16, stk. 1, 3. pkt. anvendes sædvanligvis følgende foranstaltningstyper: 1) anbringelsesdom, 2) behandlingsdom og 3) dom til ambulant behandling.

I henhold til straffelovens § 69 er denne rettet mod personer, som ikke anses som værende omfattet af straffelovens § 16, men som på gerningstidspunktet befandt sig "*i en tilstand betinget af mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af de psykiske funktioner (...)*".⁷⁰ En person omfattet heraf karakteriseres derfor ikke som værende sindssyg, men karakterafvigende i en sådan grad, at det som udgangspunkt taler for, at en særforanstaltning findes bedst egnet - hvorfor retten derfor også kan træffe afgørelse vedrørende de i § 68, 2. pkt. nævnte foranstaltninger, herunder også forvaring, når det vedrører en person, der anses for værende omfattet af straffelovens § 69. Ligesom det gør sig gældende, at sanktionen skal fastsættes i henhold til

⁶⁸ Rigsadvokatmeddelelse nr. 5/2007 om Psykisk syge kriminelle, s. 14

⁶⁹ Straffelovens § 16, stk. 1 og 2

⁷⁰ Straffelovens § 69

straffelovens § 68, såfremt gerningsmanden vurderes at være omfattet af straffelovens § 16.⁷¹

Idet straffelovens § 70 ikke længere indeholder et krav om, at der skal ses at være en form for psykisk anormalitet hos gerningsmanden, førend der kan idømmes straf i medfør af § 70, må det klare udgangspunkt være, at personer, som hverken er omfattet af §§ 16 eller 69 som udgangspunkt også vil kunne idømmes forvaring.

Ovennævnte bestemmelser bliver ikke behandlet yderligere i nærværende speciale.

⁷¹ Rigsadvokatmeddelelse nr. 5/2007 om Psykisk syge kriminelle, s. 14

Kapitel 4: Forvaringsbestemmelsen i retspraksis

AM2019.10.30Ø

Sagens fakta

Tiltalte, herefter T, var tiltalt for legemsangreb af særlig rå karakter efter straffelovens § 245, stk. 1, jf. § 247, stk. 1, overtrædelse af straffelovens § 124, stk. 1 samt overtrædelse af straffelovens § 164, stk. 1.⁷²

Anklagemyndigheden nedlagde påstand om, at T skulle idømmes forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1. T erkendte at have slået forurettede, herefter F, to gange med en kniv, men nægtede sig derimod skyldig i påstanden om at skulle have kastet en stol efter samt skubbet til F. T erkendte ydermere, at denne havde flygtet fra afsoning af anbringelsesdom samt at overfor politiet at have oplyst at være en anden person.⁷³

T og F var gift, men T boede ikke ved F det meste af tiden, idet han var efterlyst, hvilket pressede F. Da F bad T om at forlade hjemmet og aflevere nøglerne, ville T have, at F overførte indskudspengene til denne, da det var svært at overleve uden penge. Herefter gik bølgerne imellem dem højt, hvor T tog F's bilnøgler med planen om at køre hen og hæve penge, hvorefter denne ville aflevere nøglerne tilbage til F. T forklarede, at F tog to knive og råbte ind i T's hoved med knivene blot få centimeter fra dennes hjerte. T forklarede, at F efterfølgende forklarede ham, at episoden kunne have endt med, at T var blevet stukket ned af F.⁷⁴

T var bange efter truslen og tog kniven og kaldte F for adskillige skældsord. T ønskede svar og smed sin giftering, hvorefter F peb. Dette irriterede T. Herefter slog T F med kniven flere steder. Da T så blodet, blev denne forskrækket og udtrykte over F, at de skulle på hospitalet. Her opdagede T, at F havde taget billeder af sit knæ og T følte anger. Ifølge T, oplyste F på skadestuen, at et glasbord havde skadet denne.⁷⁵

T forklarede til retten, at F tidligere havde kastet knive efter denne. Dette var dog ikke tilfældet den pågældende aften. T forklarede ydermere, at denne ikke kastede med en

⁷² AM.2019.10.30Ø, side 8 (side 1 i udskrift fra domsbogen)

⁷³ AM.2019.10.30Ø, side 9 (side 2 i udskrift fra domsbogen)

⁷⁴ AM.2019.10.30Ø, side 10 (side 3 i udskrift fra domsbogen)

⁷⁵ AM.2019.10.30Ø, side 10 (side 3 i udskrift fra domsbogen)

stol, men gik frem mod F med den for at afværge knivene. T mente selv, at denne havde styr på sine impulser, indtil denne slog F med kniven.⁷⁶

Landsrettens afgørelse

Det blev i retten fremført, at T havde været straffet tidligere mange gange. T blev første gang dømt i 1990, hvor denne blev idømt 8 måneders betinget fængsel for et røveri.⁷⁷ Ydermere blev det i Landsretten fremlagt, at T tidligere var straffet for flere personfarlige forhold, samt at alle disse medførte en almindelig fængselsstraf. Herunder blev T dømt for vold, vold af særlig karakter samt røveri.⁷⁸

Der blev fra de tidligere afgørelser fremført en mentalundersøgelse samt psykiatrisk udtalelse vedrørende T. Der blev i forbindelse med sagen, udarbejdet en ny mentalundersøgelse af den 14. marts 2019, hvor det blev fastslået:

”Observanden er herefter ikke sindssyg og han kan ikke antages at have været sindssyg på tidspunktet for de påsigtede forhold. Han var ikke med sikkerhed påvirket af stoffer eller alkohol, men såfremt dette var tilfældet, er der ikke holdepunkter for en patologisk rustilstand. Han er begavet i den lave ende af normalområdet.”⁷⁹

Psykiatrisk Center lagde til grund, at T havde haft en meget svær opvækst med en voldelig far, hvorfor T i sin barndom var adfærdsforstyrret. T havde tidligere været på døgninstitution og involveret i både misbrug og kriminalitet.⁸⁰

Det blev af udtalelserne også fremlagt, at T havde en svær dyssocial personlighedsforstyrrelse, hvortil der fandtes at være en forhøjet risiko for vold og problemer med dennes impuls kontrol. T fandtes dog ikke på daværende grundlag i daværende afgørelse at være omfattet af personkredsen for straffelovens § 70.⁸¹

Retslægerådet udtalte den 7. maj 2019, at T udgjorde en nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed. I forbindelse hermed, udtalte Retslægerådet også:

⁷⁶ AM.2019.10.30Ø, side 11 (side 4 i udskrift fra domsbogen)

⁷⁷ AM.2019.10.30Ø, side 13 (side 6 i udskrift fra domsbogen)

⁷⁸ AM.2019.10.30Ø, side 14 (side 7 i udskrift fra domsbogen)

⁷⁹ AM.2019.10.30Ø, side 15 (side 8 i udskrift fra domsbogen)

⁸⁰ AM.2019.10.30Ø, side 15 (side 8 i udskrift fra domsbogen)

⁸¹ AM.2019.10.30Ø, side 15 (side 8 i udskrift fra domsbogen)

”... og at anvendelsen af forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1, i stedet for fængsel med nogen sandsynlighed er påkrævet for at forebygge denne fare.”⁸²

Landsretten lagde herefter til grund, at T var dømt mange gange for vold, røveri og trusler, og herunder anden personfarlig kriminalitet, hvorefter denne blev idømt psykiatrisk behandling. Landsretten lagde i den forbindelse vægt på, at hverken almindelig fængselsstraf eller behandlingsdom havde hjulpet T til ikke at begå ny kriminalitet.⁸³

Landsretten henviste i den forbindelse til Retslægerådets udtalelser, der gav oplysninger om T's person samt den nærliggende fare for at begå ny personfarlig kriminalitet.⁸⁴

Det blev ydermere anført, at der fandtes psykopatiske træk ved T samt aggressivetsproblemer. Herunder fandtes også manglende empati, manglende skyldfølelse og anger samt *”omfattende vanskeligheder med at kontrollere vrede samt pludselige udbrud med aggressivitet.”⁸⁵*

Landsretten lagde særligt vægt på T's personlighedsmæssige forstyrrelser og adfærden under dennes indlæggelser. Landsretten anførte i den forbindelse, at der kunne lægges så meget vægt på det, at det var uden større betydning, at de tiltalte forhold ikke kunne anses som værende at *”betydeligt farlighed”*. Det var dog ikke uden betydning, af hvilken grovhed den af T tidligere begåede kriminalitet var. Herved lagde Landsretten igen vægt på, at tydeligt ikke havde hjulpet T med hverken en behandlingsdom eller almindelig fængselsdom i forhold til dennes fremtidige kriminelle gerninger.⁸⁶

På baggrund heraf blev alle de voterende enige om, at T burde idømmes forvaring, jf. straffelovens § 70, stk. 1.⁸⁷

⁸² AM.2019.10.30Ø, side 16 (side 9 i udskrift fra domsbogen)

⁸³ AM.2019.10.30Ø, side 20 (side 13 i udskrift fra domsbogen)

⁸⁴ AM.2019.10.30Ø, side 20 (side 13 i udskrift fra domsbogen)

⁸⁵ AM.2019.10.30Ø, side 21 (side 14 i udskrift fra domsbogen)

⁸⁶ AM.2019.10.30Ø, side 21 (side 14 i udskrift fra domsbogen)

⁸⁷ AM.2019.10.30Ø, side 21 (side 14 i udskrift fra domsbogen)

Sagens fakta

Tiltalte, herefter T, var tiltalt for i alt 8 forhold, herunder overtrædelse af straffelovens § 264, stk. 1, nr. 1 og § 276, straffelovens § 260, stk. 1, nr. 1, § 245, stk. 1 samt for blandt andet brugstyveri, tyveri og røveri, jf. straffelovens §§ 293a, 276 og 288, stk. 1, nr. 1.⁸⁸

T var blandet andet tiltalt for at have skaffet sig uberettiget adgang til et sommerhus og i forbindelse hermed at have stjålet spiritus og en køkkenkniv. Ydermere var T tiltalt for at have tvunget forurettede, herefter F1, til at give denne penge, mens denne pressede en kniv mod F1's hals. Ydermere satte T sig i besiddelse af F1's bil.⁸⁹

Anklagemyndigheden nedlagde påstand om, at T skulle idømmes forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1.⁹⁰

T erkendte blandt andet, at denne havde taget ting fra sommerhuset samt stjålet F1's bil. Denne forklarede, at det var tilfældigt, at røveriet gik ud over F1.⁹¹

Landsrettens afgørelse

Det blev i Landsretten fremført, at T tidligere var straffet ved en række forhold, første gang i 1995. Blandt andet for overtrædelse af straffelovens § 244, § 245 og § 276. Der var i forbindelse med sagen udarbejdet en mentalundersøgelse på T, hvor T ikke blev skønnet som værende sindssyg, ej heller på gerningstidspunkterne. T blev heller ikke vurderet som værende mentalt retarderet.

Supplerende udtalte overlægen efter afgivelse af erklæring, at der ved erklæringen ikke var taget stilling til spørgsmålet om forvaring, da denne ikke var blevet bedt herom. Hertil forklarede overlægen, at T havde givet udtryk for et ønske om et normalt liv.^[15] Overlægen udtalte dog også, at grundet det faktum, at T flere gange kort efter afsoning af tidligere straf, havde begået ny kriminalitet uden at kunne have forklaret det,

⁸⁸ AM.2015.01.05V, side 3-4 (Side 1 og 2 i udskrift fra domsbogen)

⁸⁹ AM.2015.01.05V, side 3 (Side 1 i udskrift fra domsbogen)

⁹⁰ AM.2015.01.05V, side 5 (Side 3 i udskrift fra domsbogen)

⁹¹ AM.2015.01.05V, side 6 (Side 4 i udskrift fra domsbogen)

fandtes det *”meget sandsynligt, at observanden på ny vil foretage kriminalitet.”* Overlægen anbefalede herefter forvaring til T.⁹²

Sagen blev ydermere fremlagt for Retslægerådet, der henviste til erklæring om, at T ikke var erklæret sindssyg, hverken på tidspunktet for erklæring eller på gerningstidspunkterne. Det blev fremlagt, at T fandtes at være afvigende, ansvarsfralæggende samt præget af manglende empati og social tilpasning. Ved en vurdering af de tidligere forhold samt pågældende tiltale, vurderede Retslægerådet, at T udgjorde en *”nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, således at anvendelse af forvaring efter straffelovens § 70 var påkrævet.”*⁹³

Landsretten lagde herefter til grund, at T ikke var sindssyg, men omfattet af straffelovens § 69. Flertallet lagde i retten vægt på:

*”...at tiltalte adskillige gange tidligere er dømt for personfarlig kriminalitet, herunder grov vold og røverier, og at han senest er dømt for blandt andet ulovlig tvang under anvendelse af et skarpladt oversavet haglgevær begået i september 2010 efter at være flygtet fra fængslet. De to røverier, som er til pådømmelse denne gang, er begået under udgang fra Nyborg Statsfængsel, hvor tiltalte afsonede flere straffe, herunder en straf på 3 års fængsel for blandt andet ovennævnte forhold.”*⁹⁴

Flertallet lagde i den forbindelse vægt på blandt andet forbrydelsernes tilfældelige og alvorlige karakter sammenholdt med T's tidligere kriminelle historik. Ydermere lagdes vægt på T's personlighed samt lægelige erklæringer. Idet det skønnedes, at T udgjorde en nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, fandt flertallet T burde idømmes forvaring.⁹⁵

⁹² AM.2015.01.05V, side 6 (Side 4 i udskrift fra domsbogen)

⁹³ AM.2015.01.05V, side 11 (side 9 i udskrift fra domsbogen)

⁹⁴ AM.2015.01.05V, side 11 (side 9 i udskrift fra domsbogen)

⁹⁵ AM.2015.01.05V, side 12 (Side 10 i udskrift fra domsbogen)

U.2012.998V

Sagens fakta

Sagen omhandlede T1 og T2, der var tiltalt for i alt 8 forhold mod deres sted- samt biologiske børn, herunder tiltalt for vanrøgt efter straffelovens § 213 grundet blandt andet manglende tilstrækkeligt varmt tøj og fodtøj til børnene i vinterperioden og bleskiftning af de mindste børn. Der havde ydermere været tale om uhumske boligforhold. Ydermere var T1 og T2 tiltalt for vold efter straffelovens § 245, stk. 1, herunder med karakter af mishandling over for 6 børn. T2 havde i flere år været vidne til T1's grove vold mod børnene, og havde ikke handlet herpå.⁹⁶

T1 og T2 var også tiltalt for ulovlig tvang efter straffelovens § 260, nr. 1 samt langvarig frihedsberøvelse efter § 261, stk. 2 mod T1's særbarn, datteren D.

Ydermere var T1 og T2 tiltalt for vold mod datteren D efter straffelovens § 245, stk. 1, mishandling mod denne samt at have anstiftet 5 af sønnerne til at udføre samme handlinger mod D.

Sidst var T1 og T2 tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 201, stk. 1 og 3, jf. § 216, stk. 1, jf. til dels § 224 ved i 3 år at have haft samleje med D adskillige gange og udsat denne for anden kønslig omgang end samleje. Ydermere havde T1 beordret D til at have anden kønslig omgængelse end samleje med T1's halvbror. T1 var derudover tiltalt for at have tiltvunget sig samleje med steddatteren B, der endnu ikke på tidspunktet var fyldt 15 år.⁹⁷

Byrettens dom

Anklagemyndigheden nedlagde påstand om, at T1 blev idømt forvaring, jf. straffelovens § 70, stk. 1 og 2, hvorimod T2 ifølge Anklagemyndigheden burde idømmes ubetinget fængselsstraf på ikke under 6 år.

Det blev i byretten anført, at D kun havde været i stand til med få egne ord at fortælle om forholdene. Dog blev D's forklaring bestyrket af andre beviser i sagen.⁹⁸

⁹⁶ U.2012.998V, side 1

⁹⁷ U.2012.998V, side 1-3

⁹⁸ U.2012.998V, side 3

T1 og T2 fandtes skyldige i forhold 1, hvori de var tiltalt efter straffelovens § 213. Retten fandt, at der efter besigtigelse af ejendommene, § 50 undersøgelser lavet af kommunen, optagne videoer, underretninger, psykolograpporter på børnene samt disses forklaringer kunne lægges følgende til grund:

”... at børnene ikke blev vasket i fornødent omfang, idet de var usøignede og beskidte, at børnene ikke havde tilstrækkeligt varmt tøj og fodtøj på, og at børnene - bortset fra J - ikke udviklede sig alderssvarende. Efter det optagne foto af I's numse og lår, de indhentede lægelige oplysninger af 26. februar 2010 vedrørende I og J og vidnet Z's forklaring lægges det yderligere til grund, at I og J ikke fik skiftet ble i fornødent omfang, hvilket har medført sårddannelser i bleregionen, og at I havde indtørrede plamager af afføring på lårene.”⁹⁹

Byretten fandt herefter, at T1 og T2 havde vanrøgtet deres biologiske samt stedbørn.

T1 og T2 fandtes yderligere skyldige i at have udøvet grov vold mod deres biologiske samt stedbørn. Dette uagtet, at de enkelte voldsepisoder ikke kunne hverken tid- eller stedfæstes. Retten lagde i den forbindelse vidnerne D og A's forklaringer, forklaringer givet af børnene samt T2's forklaring til grund.

Byretten fandt, at der var tale om grov vold efter straffelovens § 245, stk. 1 med karakter af mishandling.¹⁰⁰

Trods D ikke havde lyst til at vidne vedrørende forholdet om ulovlig tvang, herunder at der blev smidt hestepærer og halm ind til hende, som hun blev bedt om at spise, bekræftede hun, at hvad der stod skrevet i notatet herom, var korrekt. Retten lagde til grund, at forklaringen var støttet af vidnet G's vidneudsagn, hvorfor de tiltalte fandtes skyldige i ved trussel om vold at have tvunget D til at slikke ekskrementer og urin i sig. Dog fandt retten ikke, at T1 havde forsæt til at overtræde straffelovens § 260, stk. 1, nr.

⁹⁹ U.2012.998V, side 4

¹⁰⁰ U.2012.998V, side 4

1 for så vidt angår at have tvunget flere af børnene til at stable brænde, idet børnenes forklaringer gjorde det klart, at T1 blot havde bedt børnene stille og roligt herom.¹⁰¹

D forklarede til retten, at hun flere gange var blevet bedt om at rydde sne i indkørslen, nogle gange uden sko. Det blev herefter klart, at D havde fået koldbrand på 7 tæer af snerydningen, som T1 tvang hende til at udføre. T2 var bekendt hermed. Retten fandt, at de tiltalte, angående snerydningen, var skyldige i overtrædelse af straffelovens § 260, stk. 1, nr. 1, her set i lyset af den vold, der var udøvet mod D.¹⁰²

Ydermere forklarede D til retten:

”... at T1 truede hende til at grave sin egen grav bag drivhuset, og hun har på et foto har udpeget en fordybning i jorden, som den grav, hun gravede. Efter D's forklaring og C's forklaring til dvd findes tiltalte T1 skyldig i overtrædelse af straffelovens § 260, stk. 1, nr. 1.”¹⁰³

Retten fandt blot T1 skyldig i forholdet vedrørende graven, som blev bakket op af C's forklaring. Ydermere blev T2's forklaring også lagt til grund for blot at finde T1 skyldig i forholdet.

” T2 har forklaret, at C fortalte hende, at han havde sat D til grave sin egen grav, og at hun bad C stoppe det. Under disse omstændigheder findes der ikke tilstrækkeligt grundlag for at finde tiltalte T2 skyldig i overtrædelse af straffelovens § 260, stk. 1, nr. 1, vedrørende denne del af forholdet.”¹⁰⁴

Slutteligt vedrørende straffelovens § 260, stk. 1, nr. 1 forklarede D, at hun blev sat til at tømme ”lortebrønden”, blandt andet juleaften. T2 forklarede hertil, at denne var klar over, at T1 nok havde bedt D om at tømme brønden, og at dette ikke var i orden, men gjorde ikke mere ved det. Retten fandt i den forbindelse, at for så vidt angik brønden, var både T1 og T2 skyldige i forholdet herom. Her igen set i lyset af den vold, der var blevet udøvet mod D.¹⁰⁵

¹⁰¹ U.2012.998V, side 4

¹⁰² U.2012.998V, side 5

¹⁰³ U.2012.998V, side 5

¹⁰⁴ U.2012.998V, side 5

¹⁰⁵ U.2012.998V, side 5

Byretten fandt, at T1 og T2 var skyldige i at frihedsberøve D, jf. straffelovens § 261, stk. 2. Dette på baggrund af D's forklaring, hvori denne fortalte, at denne af T1 var blevet bedt om at befinde sig i annekset, hvor der i perioder hverken var varme, lys eller vand. D forklarede ydermere, at døren i perioder havde været aflåst. D var også blevet bedt om at blive på loftet blot med en madras og dyne. D forklarede, at denne ikke turde forlade loftsrummet og annekset, idet denne var bange for at blive slået. D's forklaring om forholdene blev støttet af de øvrige børns forklaringer. Til trods for, at det var T1, der primært havde udført handlingerne, fandtes T2 også skyldig i forholdene, idet denne havde været vidende herom, men forholdt sig passivt.¹⁰⁶

For så vidt angår overtrædelsen af straffelovens § 245, stk. 1, hvor T1 og T2 var tiltalt for at udøve vold mod D, have mishandlet denne og anstiftet 5 sønner til at gøre det samme, fandt byretten, at de tiltalte var skyldige heri. T2 fandtes skyldig, idet denne havde anstiftet og undladt at gribe ind overfor T1's handlinger mod D. Dog fandtes T2 ikke skyldig i forhold om kvælning mod D, idet denne ikke havde overværet forholdet, og byretten fandt, at denne type vold var særlig sammenlignet med det andet, D var udsat for.¹⁰⁷

D havde forklaret, at T1 havde misbrugt denne i en skov, at T1 under en køretur havde beordret hende til at tage tøjet af på en rasteplass og lægge sig i en sovepose, hvorefter T1 havde lagt sig ovenpå D og gennemført sig samleje med denne. D forklarede ydermere, at dennes søskende B havde været ked af det efter køretur med T1. Retten fandt, at T1 var skyldig i forholdet både overfor D og B, idet overgrebene fandt sted i forbindelse med køreture. T1 fandtes ydermere skyldig i at have tvunget samleje med D i forbindelse med en campingvognstur. Dette på trods af, at D ikke ville forklare yderligere herom i retten. Dog forklarede D, at de seksuelle overgreb foregik på samme måde, som denne havde forklaret i politirapporten, hvorfor byretten fandt T1 skyldig i forholdet.¹⁰⁸

¹⁰⁶ U.2012.998V, side 5

¹⁰⁷ U.2012.998V, side 4

¹⁰⁸ U.2012.998V, side 5

D forklarede ydermere, at T2 var blevet vred en aften, hvor denne kom hjem og fandt D og T1 på gulvet uden tøj på, og T1 lå mellem D's ben. I politirapport af den 11. maj 2010 blev beskrevet, at T1 var i færd med at slikke D's kønsdele. D bekræftede dette i retten, hvorfor T1 fandtes skyldig i også dette forhold.¹⁰⁹

D forklarede til retten, at T1 havde truet med at slå D og dennes søskende P ihjel, hvis ikke de var sammen. C blev bedt om at holde øje, og P forklarede, at denne var bange konsekvenserne, hvis de ikke var sammen. T1 fandtes på baggrund af børnenes forklaringer herom, skyldig i at have forsøgt at tvinge P og D til at have samleje mod D's vilje.¹¹⁰

P havde ydermere forklaret:

”...at han så, at C og E i laden forsøgte at få en hest til at springe op på D, der stod nogen forover- bøjet op ad et rækværk med en våd dyne omkring sig. Vidnet C har til dvd forklaret, at hans far har råbt til D, at hun skulle gå ud og smide sig ved hestene, og at hun skulle være nogen. C har videre forklaret, at han fra sine søskende har hørt, at D har rørt ved en drengehests tissemand. C har endelig i sin forklaring anført og gentaget, at det er hans far, der står bag »det hele«.”¹¹¹

De voterende udtalte i forbindelse hermed, at det fandtes bevist, at D var blevet tvunget til anden kønslig omgængelse med en hest. Nævningene udtalte herefter, at anklagemyndigheden havde fremført det fornødne bevis for forholdet og at det ikke fandtes sandsynligt, at børnene af egen vilje havde begået forholdene, hvorfor disse stemte for domsfældelse for netop dette forhold. Dog udtalte 3 nævninge og 3 dommere, at det ikke fandtes tilstrækkeligt bevist, at T1 stod bag forholdet med hesten, uagtet de andre nævningenes påstand om, at børnene usandsynligt af egen fri vilje havde begået dette forhold. T1 blev derfor frifundet for netop dette forhold. Dog blev T1 fundet skyldig i hele forholdet vedrørende overtrædelse af straffelovens § 201, stk.

¹⁰⁹ U.2012.998V, side 6

¹¹⁰ U.2012.998V, side 6

¹¹¹ U.2012.998V, side 6

1, idet D er T1's biologiske datter.¹¹² T1 blev i samme forbindelse fundet skyldig i at have voldtaget steddatteren B.¹¹³

T1 var ydermere tiltalt for at have beordret D til anden kønslig omgængelse end samleje med D's halvsøskende F. D bekræftede i retten, at T1 havde bedt denne herom, og at F på tidspunktet var 8 år. På baggrund af D's forklaring, fandt retten, at T1 var skyldig i forholdet.¹¹⁴

Byretten fandt, at det ikke havde betydning i vurderingen af T1's handlinger og sanktionen heraf, at denne ikke var tidligere straffet. Byretten fandt, at T1 udgjorde en væsentlig fare for andres legeme, helbred og frihed, netop som påkrævet ved idømmelse af forvaring. Byretten fandt derfor, at betingelserne for at idømme T1 forvaring var opfyldte.^[36] Der lagdes i den forbindelse særligt vægt på, at T1 havde udført disse handlinger ikke blot mod sin egen datter, men også mod sine stedbørn. Det blev i retten besluttet, at T2 skulle idømmes 4 års fængsel.¹¹⁵

Landsrettens dom

Landsretten fandt, efter supplerende forklaringer fra D, at T1 var skyldig i forholdet om vanrøgt og vold efter straffelovens § 245, stk. 1 for så vidt angik forholdet om spark med sikkerhedssko. Landsretten anførte i den forbindelse, at den øvrige vold i stedet måtte henføres under straffelovens § 244. Landsretten fandt dog, at da voldsudøvelsen, også efter straffelovens § 244, var hændt over en længere periode, og at T1 havde en overlegen stilling i forhold til børnene, at T1 var skyldig i at have mishandlet børnene, jf. straffelovens § 245, stk. 1. Landsretten fandt ydermere T2's voldelige handlinger, såsom at have givet knytnæve i maven på C, og i det omfang, som det anførtes af byretten, som værende omfattet af straffelovens § 244. Ydermere tiltrådte landsretten, at T2 var vidende om den af T1 udøvede vold, og fandt i den forbindelse, at T2 havde pådraget sig et strafferetligt ansvar for volden, der havde karakter af mishandling, ved ikke at afbryde eller forhindre denne.¹¹⁶

¹¹² U.2012.998V, side 6

¹¹³ U.2012.998V, side 5

¹¹⁴ U.2012.998V, side 6

¹¹⁵ U.2012.998V, side 6

¹¹⁶ U.2012.998V, side 6

Landsretten tiltrådte ydermere, at T1 var skyldig efter straffelovens § 260, stk. 1, nr. 1 på baggrund af de anførte forklaringer. Landsretten fandt, at T2 havde pådraget sig et strafferetligt ansvar for medvirken til den ulovlige tvang, jf. straffelovens § 260, stk. 1, nr. 1, jf. § 23. Dette på baggrund af, at forholdene var begået i T2's hjem, hvor stedbarnet D boede, og at T2 var vidende herom.¹¹⁷

Landsretten fandt, at T1 var skyldig efter straffelovens § 261, stk. 2, for langvarigt at have frihedsberøvet D. Dette uagtet, at det også blev anført, at D havde mulighed for at løbe væk, men at denne havde en dyb frygt for konsekvenserne heraf, hvor denne undlod at gøre det. Af denne årsag anså Landsretten D's frihed som værende berøvet.¹¹⁸ T2 blev fundet skyldig i at have medvirket hertil, idet denne ikke havde forsøgt at hjælpe D eller havde afbrudt samlivsforholdet med T1.¹¹⁹

Landsretten tiltrådte herefter de yderligere forhold, som byretten havde fundet T1 og T2 skyldige for.¹²⁰

Landsretten anførte, at det i landsretten blot blev vurderet, om T1 var skyldig efter straffelovens § 70, stk. 2, idet anklagemyndigheden ikke havde nedlagt påstand om, at T1 igen skulle dømmes efter stk. 1.

Landsretten anførte i forbindelse hermed, at straffelovens § 70, stk. 2 indebærer en udvidelse af adgangen til idømmelse af forvaring for grove seksualforbrydelser, sammenlignet med straffelovens § 70, stk. 1. Dette grundet, at der ved lempelsen blev indsat ordlyden "væsentlig fare" sammenlignet med den tidligere "nærliggende fare".¹²¹

I forbindelse med anførelsen heraf, gav overlægen, der foretog mentalundersøgelse af T1 udtryk for følgende:

"...at hun, under hensyn til at kriminaliteten er begået inden for den nærmeste familie, for hvilken der nu er iværksat massive hjælpeforanstaltninger, finder det

¹¹⁷ U.2012.998V, side 8

¹¹⁸ U.2012.998V, side 9

¹¹⁹ U.2012.998V, side 9

¹²⁰ U.2012.998V, side 9

¹²¹ U.2012.998V, side 10

»tvivlsomt, at T1 frembyder en nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed (§ 70, stk. 2)«. ”¹²²

Retslægerådet angav dog i sin erklæring:

”... at T1 på baggrund af sin personlighedsmæssige egenart og arten og intensiteten af den begåede kriminalitet efter Retslægerådets opfattelse »sandsynligvis frembyder en så nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, at anvendelse af forvaring, jf. straffelovens § 70 er påkrævet« ”¹²³

Landsretten fandt på baggrund af ovenstående erklæring fra Retslægerådet og det faktum, at T1 ikke var tidligere straffet samt at forholdene, T1 var fundet skyldig i, alle var begået mod dennes hjemmeboende biologiske samt stedbørn, at betingelserne for at idømme T1 forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2, ikke var tilstrækkeligt opfyldt. Landsretten lagde her vægt på, at flere af børnene var voksne, samt at de fleste resterende ville være det, når T1 havde afsonet sin dom. De børn, der ikke ville være fyldt 18, ville ifølge Landsretten ikke blive hjemgivet, således, at T1 ville kunne have samvær med disse alligevel. Landsretten anførte slutteligt, at det var uden betydning, at T1 havde muligheden for ved løsladelse at indgå et nyt samlivsforhold, i hvilket der måtte være børn eller stedbørn, grundet Retslægerådets tvivl vedrørende den nærliggende fare.¹²⁴

På baggrund heraf ændrede landsretten den af byretten afsagte dom, så T1 ikke blev idømt forvaring, men i stedet fængsel i 11 år. Landsretten fastlagde herved vigtigheden af Retslægerådets erklæringer, samt at der i straffelovens § 70, stk. 2 findes en betingelse for, at der skal foreligge en ikke blot væsentlig, men også generel fare for andres liv, legeme og helbred eller frihed og ikke nødvendigvis blot indenfor hjemmets fire vægge. Det blev ydermere i U.2012.998V fastslået, at det ikke er tilstrækkeligt, at der sandsynligvis foreligger en nærliggende fare for andres liv, legeme og helbred eller

¹²² U.2012.998V, side 10

¹²³ U.2012.998V, side 11

¹²⁴ U.2012.998V, side 11

frihed ved idømmelse af forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2. Der blev i dommen altså også lagt vægt på, at T1 ikke tidligere var straffet for lignende forhold.

Denne dom er særligt interessant for specialets behandling, da Landsretten ændrede Byrettens afgørelse således, at der ikke dømmes for forvaring, men at T1 i stedet får en almindelig fængselsstraf. Dette til trods for grovheden af handlingerne begået mod børnene. Landsretten lagde dog særligt vægt på tvivlen ved Retslægerådets erklæring angående T1 og dennes person og fare for sine omgivelser.

Sagens fakta

Tiltalte, herefter T, blev i U.2017.2558H tiltalt for forsøg på frihedsberøvelse efter straffelovens § 261, stk. 1, jf. § 21 og § 216, stk. 1, nr. 1, jf. § 21. T havde påkørt A med sin bil med henblik på at have tvunget samleje med denne. A undslap dog og tilkaldte hjælp.¹²⁵

T var ydermere tiltalt for frihedsberøvelse og voldtægt efter straffelovens § 261, stk. 1 og § 216, stk. 1, nr. 1. T havde frihedsberøvet B og tvunget sig til samleje med denne i en bil, hvorefter T kørte bilen til et af B ukendt sted. Herefter befalede han B at lægge sig i bagagerummet, hvorefter T kørte bilen til endnu et ukendt sted, hvor denne også tiltvang sig samleje med B.¹²⁶

T var tiltalt for forsøg på frihedsberøvelse og voldtægt efter straffelovens § 261, stk. 1, jf. § 21 og § 216, stk. 1, nr. 1, jf. § 21, da denne havde grebet fat i C og truet med at slå denne ihjel og tvunget denne ind i en bil med henblik på frihedsberøvelse. Dog undslap C.¹²⁷

T var ydermere tiltalt for to yderligere forhold om frihedsberøvelse og voldtægt efter straffelovens § 261, stk. 1 og § 216, stk. 1, nr. 1, til dels § 225, hvor T havde frihedsberøvet D og E med blot tre ugers mellemrum. Med begge gennemførte T et tvunget samleje i dennes bil.¹²⁸

Byrettens og Landsrettens dom

Anklagemyndigheden nedlagde påstand om, at T skulle idømmes forvaring, jf. straffelovens § 70, stk. 2. T var ikke tidligere dømt af betydning for denne sag.

Ved en psykologisk undersøgelse blev det fremført, at T led af manglende selvindsigt, havde et uforudsigeligt reaktionsmønster, var uberegnelig samt manglede forståelse for andre mennesker. Det blev dog også her lagt til grund, at T's fremmedkulturelle baggrund var en "komplicerende faktor".¹²⁹

¹²⁵ U.2017.2558H, side 1

¹²⁶ U.2017.2558H, side 1

¹²⁷ U.2017.2558H, side 1

¹²⁸ U.2017.2558H, side 1

¹²⁹ U.2017.2558H, side 2

Det blev ikke skønnet, at T var sindssyg og blev i forbindelse hermed skønnet som værende normalt begavet. Dog fandtes T at vise manglende behov for tilknytning samt manglende evne til at reflektere over sig selv. Ved en helhedsbedømmelse af T fandtes det, at T ikke var sindssyg på gerningstidspunktet.¹³⁰

Retslægerådet vurderede i forbindelse hermed, at der måtte antages at være en risiko for ny personfarlig kriminalitet og T skønnedes i den forbindelse at udgøre en fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed. Retslægerådet udtalte derfor, at forvaringen kunne forebygge denne nævnte fare.¹³¹

Byretten fandt T skyldig i alle forhold mod de 5 kvinder.¹³² Et flertal lagde vægt på, at forholdene var begået over en periode på 7 måneder mod forskellige og tilfældige kvinder, hvorfor betingelserne for forvaring, herunder sammenholdt med Retslægerådets erklæring, var opfyldte.¹³³ Et mindretal anførte, at betingelserne for forvaring derimod ikke var opfyldt og vurderede, at T i stedet burde fængslet i 8 år.¹³⁴

Der blev truffet afgørelse efter flertallet, hvorfor T i byretten blev idømt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2.¹³⁵

Landsretten fandt også T skyldig i alle 5 forhold. I forbindelse hermed, udtalte Landsretten:

*”Retten har i overensstemmelse med Retslægerådets erklæring af 24. september 2015 lagt til grund, at tiltalte mest sandsynligt er omfattet af straffelovens § 69, men at der ikke kan peges på foranstaltninger efter straffelovens § 68, 2. punktum, som mere formålstjenelige end straf til imødegåelse af risikoen for ny kriminalitet.”*¹³⁶

¹³⁰ U.2017.2558H, side 3

¹³¹ U.2017.2558H, side 3

¹³² U.2017.2558H, side 4 og 5

¹³³ U.2017.2558H, side 5

¹³⁴ U.2017.2558H, side 6

¹³⁵ U.2017.2558H, side 6

¹³⁶ U.2017.2558H, side 7

De voterende fandt i forbindelse hermed, at betingelserne for at idømme forvaring var opfyldt, hvorfor byrettens dom blev stadfæstet.¹³⁷

Højesterets dom

Højesteret henviste til ændring af straffelovens § 70 og henviste i den forbindelse til, at det er belastende for den idømte ikke at vide tidspunktet for løsladelse.¹³⁸

Højesteret udtalte ydermere:

”Sagens hovedspørgsmål er, om betingelserne i straffelovens § 70, stk. 2, for at dømme T til forvaring er opfyldt. Han er ikke tidligere straffet af betydning for denne sag.

Det fremgår af forarbejderne til § 70, stk. 2, at det »ikke [skal] være udelukket at idømme forvaring allerede første gang en person tiltales for grove seksualforbrydelser, hvis der efter oplysningerne om tiltaltes person er betydelig risiko for gentagelse, som bør forhindres.« Højesteret finder, at disse bemærkninger må forstås sådan, at det i sager, hvor den tiltalte ikke tidligere er dømt for en alvorlig seksualforbrydelse, må kræves, at de begåede forhold og oplysningerne om tiltaltes person i særlig høj grad giver grundlag for at antage, at der er en risiko for gentagelse, som gør forvaring påkrævet.”¹³⁹

Herefter henviste Højesteret til Retslægerådets erklæring, hvori det blev fastslået, at der må antages at være en væsentlig risiko for, at T udøver en ny personfarlig kriminalitet, og at denne på baggrund heraf udgjorde en væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed.¹⁴⁰

Højesteret stadfæstede herefter Landsrettens afgørelse. Her lagde Højesteret særligt vægt på omfanget, karakteren samt grovheden af de af T begåede forbrydelser. Højesteret henviste også til forarbejderne til § 70, stk. 2, hvori det fremgår, at ”... ikke

¹³⁷ U.2017.2558H, side 7

¹³⁸ U.2017.2558H, side 8

¹³⁹ U.2017.2558H, side 8

¹⁴⁰ U.2017.2558H, side 9

skal være udelukket at idømme forvaring allerede første gang en person tiltales for grove seksualforbrydelser...”. Dette også med henvisning til en videre adgang til brugen af forvaring, når der er tale om idømmelse af forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2, frem for § 70, stk. 1. Højesteret lagde også vægt på T's person, som anses som værende nødvendig i vurderingen af, om den tiltalte udgør en væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed.

U.2017.2531H

Sagens fakta:

Tiltalte, herefter T, var tiltalt for i alt 10 forhold for besiddelse af børneporno samt for anden kønslig omgængelse end samleje med børn under 12 år, jf. straffelovens § 225, jf. § 216, stk. 2, § 226 og § 232.¹⁴¹

Anklagemyndigheden nedlagde påstand om, at T idømtes forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2.¹⁴²

Byrettens og landsrettens afgørelse:

Det blev i Byretten fremlagt, at T ikke tidligere var straffet for seksualforbrydelser, men vold efter straffelovens § 245. Der blev i forbindelse med T's strafudmåling, udarbejdet en retspsykiatrisk erklæring, hvor det blev fundet, at T ikke var sindssyg. Her blev det skønnet, at T heller ikke havde været sindssyg på gerningstidspunktet. Det blev ydermere bemærket, at T havde haft et overforbrug af alkohol, og at det ikke kunne udelukkes, at denne ikke havde været i beruset tilstand i forbindelse med sine gerninger.

Ydermere bemærkedes det, at T havde været i et tæt forløb hos distriktpsykiatrien med mistanke om en bipolar sindslidelse. Dog fandtes ikke yderligere tegn herpå, og han blev i stedet afsluttet med en diagnose om forstyrret personlighedsstruktur.¹⁴³

T erkendte i forbindelse med mentalundersøgelsen, at han var pædofil uden skyld eller skam herover. Det blev om T ydermere bemærket, at:

” Han findes herefter omfattet af straffelovens § 69, men der kan ikke, såfremt han findes skyldig i det nu påsigtede, peges på andre foranstaltninger som værende mere formålstjenlige en eventuel forskyldt straf.”¹⁴⁴

T blev i forbindelse hermed også psykologisk undersøgt. Her fremgik:

¹⁴¹ U.2017.2531H, side 1-4

¹⁴² U.2017.2531H, side 5

¹⁴³ U.2017.2531H, side 5

¹⁴⁴ U.2017.2531H, side 5

” »Der ses i de psykologiske testresultater ikke umiddelbart tegn på, at T har en forøget farlighed i forhold til at begå lignende kriminalitet. Dog er det denne undersøgelses faglige vurdering, at T netop har en forøget farlighed, idet han accepterer og erkender at være pædofil og har dette som en klar identitet, som han virker til at dyrke og værdsætte. Han er uden skyld, skam, empati og indføling med de forurettede, hvilket normalt vil kunne agere som stopklodser for udlevelsen af lyster og drifter, som ligger uden for et samfunds normer, moral og love.«”¹⁴⁵

Retslægerådet udtalte herefter, at T har vist sig uden skyld, empati samt indføling for de forurettede. Retslægerådet bemærkede ydermere, at det ikke kunne afvises, at T udgjorde en så nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, at forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2 i dette tilfælde måtte anses som opfyldt.¹⁴⁶

Byretten fremlagde i den forbindelse:

”Retslægerådet anførte i udtalelse af 26. oktober 2015, at en fornyet vurdering af sagen gav rådet anledning til at ændre konklusionen, og udtalte herefter, at tiltalte på grund af sin personlighedsforstyrrelse og efter omfanget og arten af den tidligere pådømte og den nu påsigtede kriminalitet udgør en så nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, at forvaring, jf. straffelovens § 70, stk. 2, findes påkrævet for at forebygge denne fare.”¹⁴⁷

Idet T blev frifundet for forhold, der var af grov karakter, fandt de voterende, at der ikke forelå et tilstrækkeligt grundlag for at idømme T forvaring, hvorfor T i stedet blev idømt en fængselsstraf på 6 år.¹⁴⁸

¹⁴⁵ U.2017.2531H, side 5

¹⁴⁶ U.2017.2531H, side 6

¹⁴⁷ U.2017.2531H, side 15

¹⁴⁸ U.2017.2531H, side 15

Landsretten var enig i byrettens afgørelse om, at T ikke kunne idømmes forvaring. Dog blev T i Landsretten ved et stemmeflertal idømt 7 års fængsel, fremfor 6 år.¹⁴⁹

Højesterets afgørelse:

Dommen blev anket til Højesteret, hvor anklagemyndigheden fortsat nedlagde påstand om forvaring.¹⁵⁰

Højesteret lagde vægt på, at T ikke tidligere var straffet for seksualforbrydelser, men at T i 2010 blev straffet med fængsel i 6 måneder for vold af særlig rå og brutal karakter samt frihedsberøvelse.¹⁵¹ Også i denne dom henviste Højesteret til forarbejderne til straffelovens § 70, og Højesteret fandt i den forbindelse og efter en gennemgang af de af T begåede forhold, at flere af forholdene var omfattet af straffelovens § 70, stk. 2, nr. 1.¹⁵²

Højesteret lagde herefter, i vurderingen af, hvorvidt T udgjorde en væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, vægt på Retslægerådets udtalelse om, at T var omfattet af straffelovens § 69, men at der ikke kunne peges på andre formålstjente foranstaltninger. Ligeså lagde Højesteret vægt på, at Retslægerådet havde udtalt følgende:

”...at han på grund af sin svære personlighedsforstyrrelse og omfanget og arten af den tidligere og nuværende kriminalitet udgør en så væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, at forvaring findes påkrævet for at forebygge denne fare.”¹⁵³

I forbindelse med sagens behandling, havde Højesteret flere gange udtalt sig. Som ovenfor nævnt, udtalte Retslægerådet til sagens behandling i Byretten, at det ikke kunne afvises, at T udgjorde en væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed. Dette ændredes dog i Højesteret til, at T helt bestemt udgjorde en nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed. Dette hænger sammen med det i

¹⁴⁹ U.2017.2531H, side 18

¹⁵⁰ U.2017.2531H, side 19

¹⁵¹ U.2017.2531H, side 19

¹⁵² U.2017.2531H, side 20

¹⁵³ U.2017.2531H, side 20

forarbejderne beskrevet i forbindelse med ændringen af bestemmelsen ordlyd for at tillade en videre adgang til idømmelse af forvaring.

På baggrund heraf fandt Højesteret, at betingelserne i straffelovens § 70, stk. 2, nr. 2 og 3 var opfyldt, hvorfor T blev idømt forvaring. Højesteret lagde vægt på grovheden, arten og omfanget af seksualforbrydelserne, Retslægerådets udtalelser samt oplysningerne om T's personlighed.

Højesteret fastslår i nærværende tilfælde derfor, at adgangen til brugen af straffelovens § 70, stk. 2 er at finde, selvom der er tale om et førstegangstilfælde, når der er tale om grove seksualforbrydelser, hermed sammenholdt med den tiltaltes person og Retslægerådets udtalelser. Der må altså ses på flere elementer i forbrydelsen samt vurderingen af brugen af forvaring som sanktion.

U.2021.5275H

Sagens fakta

Tiltalte, herefter T, var tiltalt for i alt 17 forhold for frihedsberøvelse, voldtægtsforhold samt langvarig mishandling af to kvinder.

Byretten og Landsrettens afgørelse

Anklagemyndigheden nedlagde påstand om forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1 og 2.¹⁵⁴

Det blev af kvinderne forklaret, hvordan T havde slået dem over en længere periode. Byretten fandt i forbindelse hermed, at trods volden havde karakter af § 244-vold, blev T, grundet voldens langvarige og afstraffelsesmæssige karakter, fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 245.¹⁵⁵

T blev ydermere fundet skyldig i at have overtrådt straffelovens § 216, stk. 1, nr. 1, idet der blev lagt til grund, at T burde have vidst eller bestemt måtte formode, at F1 ikke ville have samleje med denne.¹⁵⁶

T blev også fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 261, stk. 1, idet F1 to gange blev låst inde på værelset mod sin vilje, hvor denne først blev lukket ud dagen efter.¹⁵⁷ T blev ydermere fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 260, stk. 1, § 123, § 266, § 288, stk. 1, nr. 1 samt straffelovens § 245, stk. 1.¹⁵⁸

Det blev i Byretten blandt andet anført, at:

"T er fundet skyldig i flere tilfælde af voldtægt, vold af særlig rå, brutal eller farlig karakter og mishandling, langvarig frihedsberøvelse, ulovlig tvang og røveri. Voldtægtsforholdene er begået over for 2 unge og

¹⁵⁴ U.2021.5275H, side 6

¹⁵⁵ U.2021.5275H, side 3

¹⁵⁶ U.2021.5275H, side 3

¹⁵⁷ U.2021.5275H, side 4

¹⁵⁸ U.2021.5275H, side 4

*meget sårbare kvinder, som T på gerningstidspunkterne var henholdsvis kærester med og havde et kærestelignende forhold til.”*¹⁵⁹

Der blev herefter lagt vægt på, at de forhold, hvori T er fundet skyldig, opfylder kravet i straffelovens § 70, stk. 1, nr. 1 og stk. 2, nr. 1.¹⁶⁰

Retslægerådet udtalte, at T var omfattet af straffelovens § 69 samt at T udgjorde en væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed. Retslægerådet udtalte i samme forbindelse, at forvaring ville være påkrævet.

På baggrund heraf udtalte retten:

”På baggrund af omfanget, karakteren og grovheden af de begåede forbrydelser, sammenholdt med oplysningerne om Ts person, herunder Retslægerådets udtalelse, finder retten, at betingelserne i straffelovens § 70, stk. 2, nr. 2 og 3, for at idømme forvaring også er opfyldt.

*Der er herefter ikke anledning til at tage stilling til, om betingelserne for at idømme forvaring i medfør af straffelovens § 70, stk. 1, tillige er opfyldt.”*¹⁶¹

Herefter idømte byretten T forvaring i medfør af straffelovens § 70, stk. 2.

Landsretten fandt, at betingelserne for idømmelse af forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1, nr. 1 og stk. 2, nr. 1 var opfyldte. Landsretten lagde her vægt på Retslægerådets udtalelse, hvor det blev konstateret, at T udgjorde en nærliggende og væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed samt Retslægerådets anbefaling af idømmelse af netop forvaring. Det blev her også fremført, at T ikke var tidligere dømt, men at det af forarbejderne til straffelovens § 70, stk. 2 samt Højesterets domme U.2017.2531H og U.2017.2558H fremgår, at *”ikke (skal) være udelukket at idømme forvaring allerede første gang en person tiltales for grove seksualforbrydelser, hvis der efter oplysningerne om tiltaltes person er betydelig risiko for gentagelse, som bør forhindres.”*¹⁶²

¹⁵⁹ U.2021.5275H, side 7

¹⁶⁰ U.2021.5275H, side 7

¹⁶¹ U.2021.5275H, side 7

¹⁶² U.2021.5275H, side 9

Herved lagde landsretten vægt på, at ovenstående må forstås således, det må kræves, at oplysninger om T's person giver grund til at antage en risiko for gentagelse af forbrydelse, såfremt T ikke tidligere er dømt for en alvorlig seksualforbrydelse.

Landsretten fandt i forlængelse heraf, at der ikke fandtes tilstrækkeligt grundlag for anvendelse af forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1 eller 2 i stedet for fængsel, uagtet oplysningerne om T's person. T blev derfor idømt fængselsstraf på otte år.¹⁶³

Højesterets dom

Højesteret lagde vægt på Retslægerådets erklæring, der placerede T i en høj risiko, hvad angår risikovurdering for at begå kriminalitet i fremtiden. Ydermere blev det fremført, at T var omfattet af straffelovens § 69 og at denne udgør en væsentlig og nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed. Ydermere udtalte Højesteret, at der var tale om en omfattende personfarlig kriminalitet.¹⁶⁴

På baggrund af T's person, Retslægerådets erklæring samt den omfattende kriminalitet, fandt Højesteret, at betingelserne for idømmelse af forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2 var opfyldt. Højesteret undlod at tage stilling til, om oplysningerne for anvendelse af straffelovens § 70, stk. 1 var opfyldt.¹⁶⁵

¹⁶³ U.2021.5275H, side 9

¹⁶⁴ U.2021.5275H, side 11

¹⁶⁵ U.2021.5275H, side 11

Sagens fakta

Tiltalte, herefter T, var i U.2023.4584Ø tiltalt for blufærdighedskrænkelser efter straffelovens § 232, stk. 1. T var tiltalt for gennem flere år at have blufærdighedskrænket 31 børn i alderen fra 3 til 14 fra sin bopæl. T havde filmet børnene, blandt andet mens de sad på toilettet, mens de var i spa, mens børnene skiftede til og fra badetøj, mens et barn blev smurt ind i solcreme af T, mens et barn af T blev befalet at smøre sine kønslæber ind i sæbe, mens T tog nærbilleder eller filmede børnenes kønslæber mens de sov.¹⁶⁶

T var ydermere tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 225, jf. § 216, stk. 1 og 2, for voldtægt ved andet seksuelt forhold end samleje med et barn under 12 år, der er ude af stand til at modsætte sig handlingen. T var tiltalt for at have stukket hånden ind i forurettedes, herefter F, trusser og berørt dennes kønslæber flere gange mens F sov til at starte med, hvorfor hun var ude af stand til at modsætte sig T's handling. Da F vågnede, forlod denne værelset.¹⁶⁷

Ydermere var T tiltalt for at have klippet et hul i F1's underbukser, hvorefter T nemmere kunne røre ved dennes kønslæber og kunne slikke på kønslæberne. Alt imens denne handling blev foretaget af T, sov F1, hvorefter denne også her var ude af stand til at modstride sig handlingen. T krænkede ydermere dennes blufærdighed ved at filme handlingerne.¹⁶⁸

T var tiltalt for yderligere tilfælde af voldtægt ved andet seksuelt forhold end samleje med et barn på seks år, idet T også her rørte og slikkede ved forurettedes, herefter F2, kønslæber gennem et hul i dennes underbukser, mens denne sov. T filmede også handlingen her, hvorfor der også var tale om en krænkelser af F2's blufærdighed.¹⁶⁹

T var tiltalt for flere tilfælde af voldtægt ved andet seksuelt forhold end samleje med et barn under 12 år. I de fleste tilfælde havde T handlet som ovenstående, hvor denne

¹⁶⁶ U.2023.4584Ø, side 1

¹⁶⁷ U.2023.4584Ø, side 1

¹⁶⁸ U.2023.4584Ø, side 2

¹⁶⁹ U.2023.4584Ø, side 2

havde klippet hul i børnenes underbukser, hvorefter T berørte og slikkede deres kønslæber, alt imens T havde filmet handlingerne.¹⁷⁰

T var ydermere i flere tilfælde tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 235, stk. 1 og 2, for at have været i besiddelse af børnepornografisk materiale. Herunder at være i besiddelse af flere tusinde børnepornografiske billeder og videoer. T var ydermere tiltalt for at have udbredt disse.¹⁷¹

T var ydermere tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 232 ved at have blufærdighedskrænket flere børn på mediet WhatsApp. Her havde T udgivet sig for at være yngre og havde i den forbindelse sendt seksuelle beskeder og billeder til de forurettede.¹⁷²

T nægtede sig skyldig i to af forholdene, hvorefter T erkendte sig skyldig i resten.

Anklagemyndigheden havde nedlagt påstand om, at T skulle idømmes forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2.¹⁷³

Byrettens afgørelse

I forbindelse med sagens behandling, blev der udarbejdet en retspsykiatrisk erklæring, hvoraf det fremgik, at T ikke var sindssyg, ej heller på gerningstidspunkterne. Det blev lige så konkluderet, at T ikke var påvirket af alkohol eller rusmidler på tidspunktet for sine handlinger.¹⁷⁴

T fandtes ej heller at være psykopat, ligesom det blev konkluderet, at denne var normalt begavet. T havde i forbindelse med udarbejdelsen af erklæringen, givet udtryk for, at denne ikke havde søgt hjælp til de seksuelle afvigelser, som denne havde haft gennem 20 år. Det blev fastslået, at T havde narcissistiske træk og seksuelt afvigende. I den forbindelse blev det i erklæringen fremsat:

¹⁷⁰ U.2023.4584Ø, side 2

¹⁷¹ U.2023.4584Ø, side 2 og 3

¹⁷² U.2023.4584Ø, side 4

¹⁷³ U.2023.4584Ø, side 4

¹⁷⁴ U.2023.4585Ø, side 4

“Derimod er observanden svært seksuelt afvigende, og der vurderes at være en høj risiko for recidiv til ligeartet kriminalitet.”¹⁷⁵

Det blev ydermere fastslået, at T var omfattet af straffelovens § 69, samt at der forelå en væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, hvorfor forvaring var påkrævet for at forebygge denne fare.¹⁷⁶

Lige så afgav Retslægerådet en erklæring vedrørende T, der også kunne konstatere, at T var normalt begavet. Det fandtes ved mentalundersøgelse af T, at denne var velbegavet samt uden tegn på sindssygdom. En psykologisk undersøgelse af T kunne hertil også konstatere, at T viste tegn på selvoptagethed og at T var præget af seksuel afvigelse.¹⁷⁷

Retslægerådet vurderede i den forbindelse, at T var omfattet af straffelovens § 69 og fandt i forbindelse hermed:

“Retslægerådet finder at T, på baggrund af den seksuelle- og personligheds-mæssige forstyrrelse samt den meget langvarige gernings- periode, udgør en væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og at anvendelse af forvaring i stedet for fængsel er påkrævet for at forebygge denne fare.”¹⁷⁸

Det fremkom i retten, at T var straffet flere gange, dog ikke for lignende forhold, men i stedet for overtrædelse af færselsloven. T forklarede, at han var indstillet på at modtage hjælp.¹⁷⁹

Byretten fandt, at T havde overtrådt straffelovens § 232, stk. 1, § 225, jf. § 216, stk. 1 og 2, samt § 235, stk. 1. Byretten konstaterede i den forbindelse, at T var dømt for i alt 165 tilfælde.¹⁸⁰

¹⁷⁵ U.2023.4585Ø, side 5

¹⁷⁶ U.2023.4585Ø, side 5

¹⁷⁷ U.2023.4585Ø, side 5

¹⁷⁸ U.2023.4585Ø, side 5

¹⁷⁹ U.2023.4585Ø, side 6

¹⁸⁰ U.2023.4585Ø, side 9

6 voterende udtalte, at der ikke fandtes tilstrækkeligt grundlag for at idømme T forvaring. Her blev lagt vægt på, at T ikke tidligere var straffet for seksualforbrydelser og de groveste overgreb, som han nu var fundet skyldig i. 6 voterende udtalte dog modsætningsvist, at de overgreb, som T var fundet skyldig i, var omfattet af straffelovens § 70, stk. 2, nr. 1. Ydermere henviste de voterende til Retslægerådets udtalelser og at der var god grund til at antage en vis risiko for gentagelse af samme forbrydelser, hvorfor overgrebene også faldt under straffelovens § 70, stk. 2, nr. 2 og 3.¹⁸¹

Byretten idømte herefter T fængsel i 3 år og 6 måneder.¹⁸²

Landsrettens afgørelse

I Landsretten forklarede T yderligere, at han stoppede med at filme og tage billeder - dels fordi han mistede interessen, men også grundet skærpelsen af straffen for et sådant forhold. T forklarede i den forbindelse, at han fik arbejde som journalist, hvor der var et stort fokus netop herpå. T forklarede, at denne pillede ved de forurettede, fordi det dulmede hans indre dæmoner.¹⁸³

Landsretten henviste i sin afgørelse til Justitsministeriets overvejelser og generelle synspunkter, som set i Folketingstidende 1996/97, tillæg A, lovforslag nr. L 12. I forbindelse hermed udtalte Landsretten:

“Det fremgår af forarbejderne til § 70, stk. 2, at det »ikke [skal] være udelukket at idømme forvaring allerede første gang en person tiltales for grove seksualforbrydelser, hvis der efter oplysningerne om tiltaltes person er betydelig risiko for gentagelse, som bør forhindres.« Disse bemærkninger må forstås sådan, at det i sager, hvor den tiltalte ikke tidligere er dømt for en alvorlig seksualforbrydelse, må kræves, at de begåede forhold og oplysningerne om tiltaltes person i særlig høj grad giver grundlag for at antage, at der er en risiko for gentagelse, som gør forvaring påkrævet, jf. bl.a. U.2017.2558H.”¹⁸⁴

¹⁸¹ U.2023.4585Ø, side 9

¹⁸² U.2023.4585Ø, side 9

¹⁸³ U.2023.4585Ø, side 10

¹⁸⁴ U.2023.4585Ø, side 10

Landsretten udtalte yderligere, at flere af de af T foretagne kriminielle handlinger, var omfattet af kriminalitetskravet i straffelovens § 70, stk. 2, nr. 1. Herefter vurderede Landsretten, om de handlingerne samt T's person frembød en væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed samt om anvendelse af forvaring fandtes påkrævet for at forebygge netop denne fare.¹⁸⁵

Landsretten henviste i den forbindelse til Retslægerådets udtalelser, der havde konstateret, at T var omfattet af straffelovens § 69, men at der ikke kunne påpeges andre foranstaltninger som mere formålstjente end straf til imødekommelse af risikoen for ny kriminalitet, samt at T på baggrund af sin seksuelle- og personlighedsmæssige forstyrrelse udgjorde en væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed.¹⁸⁶

På baggrund af Retslægerådets udtalelse, karakteren og grovheden af de begåede handlinger, oplysningerne om T's person samt omfanget, fandt Landsretten, at forholdene også faldt inden for Straffelovens § 70, stk. 2, nr. 2 og 3.¹⁸⁷

På baggrund heraf ændrede Landsretten Byrettens dom, således T i stedet blev idømt forvaring.¹⁸⁸

Landsretten konstaterede dermed endnu engang, at det er uden betydning, at den tiltalte ikke tidligere er straffet, såfremt der efter handlingernes karakter samt den tiltaltes person er tilstrækkelig grund til at antage, at der foreligger en betydelig risiko for gentagelse af kriminalitet, ligesom det blev konstateret i U.2017.2531H og U.2017.2558H. Landsretten fastslog samtidig vigtigheden i Retslægerådets udtalelser, hvad angår idømmelse af forvaring.

¹⁸⁵ U.2023.4585Ø, side 11

¹⁸⁶ U.2023.4585Ø, side 11

¹⁸⁷ U.2023.4585Ø, side 11

¹⁸⁸ U.2023.4585Ø, side 11

Sammenfatning af retspraksis vedrørende straffelovens § 70, stk. 1 og 2

Da stk. 2 blev indsat i straffeloven, var det med et ønske om en videre mulighed for at idømme de tiltalte forvaring, særligt for grove seksualforbrydelser, herunder særligt seksualforbrydelser mod børn. Dette medvirkede, som tidligere beskrevet, en ændring af farebegrebet, herunder “nærliggende fare” til “væsentlig fare”. Dette betød også, at bestemmelsen ville kunne anvendes oftere, herunder i førstegangstilfælde af kriminalitet.

Karakteristisk og fælles for tiltalte i de ovenfor analyserede domme er, at de fandtes, uagtet om de var tiltalt efter straffelovens § 70, stk. 1 eller stk. 2 at være omfattet af straffelovens § 69. Herefter fandtes de altså ikke at være sindssyge, men alligevel i en tilstand af ”mangelfuld udvikling, svækkelse og forstyrrelse”, som ordlyden af bestemmelsen angiver. Dette betyder også, at domstolene kan træffe afgørelse om foranstaltninger efter straffelovens § 68 i stedet for at idømme tiltalte straf.^[1]

Efter gennemgang af dommene, ses tydeligt en videre adgang til anvendelsen af straffelovens § 70, stk. 2, fremfor stk. 1. Dette ses blandt andet, da tiltalte i dommene, hvorefter tiltalte blev idømt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2 ikke nødvendigvis er tidligere straffet for lignende kriminalitet. Her er det altså tilstrækkeligt at se på T's person, omfanget af forholdet og den foretagne handling. Dette skal også ses i lyset af bestemmelsens udvikling, hvor der blev et ønske om en hyppigere anvendelse af forvaring i et videre omfang fra lovgivers side, som tidligere beskrevet i projektet. Særligt i U.2017.2558H, U.2017.2531H og U.2021.5275H ses, at straffelovens § 70, stk. 2 skal anvendes i et videre omfang, idet gerningsmændene ikke her var straffet for tidligere lignende kriminalitet. Det ses også i afgørelserne, at de af gerningsmanden foretagne handlinger skal være af grov karakter, således denne er til fare. Ydermere er afgørelserne et udtryk for, at der også skal ses på gerningsmandens person samtidig med, at det skal overvejes, hvorvidt tidligere almindelige fængselsstraffe for anden kriminalitet eller lignende kriminalitet har været gavnlig. Er dette ikke tilfældet, bør forvaring i stedet overvejes.

Fælles for dommene er ydermere, at der som led i sagernes behandling, blev foretaget en mentalundersøgelse. Denne samt Retslægerådets udtalelser lægges også til grund for, hvorfor der idømmes forvaring. Dette viser at blandt andet Højesteret har dannet en retspraksis for, hvad der lægges vægt på, når der idømmes forvaring. Herunder, at det ikke blot bør iagttages, hvorvidt gerningsmanden tidligere er dømt for lignende straffe. Det kan dog være et element for Højesteret, om der er risiko for fremtidig lignende kriminalitet for gerningsmanden, hvilket blandt andet ses i dommene U.2017.2558 H og U.2017.2531 H, hvorfor idømmelse af forvaring til tiltalte ansås som værende en nødvendighed. Dette hænger sammen med bestemmelsens ordlyd – at gerningsmanden skal være til fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed. Det må derfor antages, at forvaring skal anvendes, når det skønnes, at forvaring er sanktionen, der kan sikre, at denne fare ikke sker igen.

I U.2012.998V idømmes T1 i Landsretten ikke forvaring, men i stedet fængsel i 11 år, hvorfor Landsretten går imod den af Byretten afsagte dom. Dette set i lyset af, at der forekom tvivl hos Retslægerådet i forhold til T1's person samt risikoen for fremtidig kriminalitet af samme karakter. Dette til trods for grovheden af handlingerne overfor børnene. Landsretten bemærker i den forbindelse, at det ikke vil være sandsynligt at T1 opsøger børnene ved løsladelse, der på det tidspunkt er voksne, og konstaterer i den forbindelse også, at den nærliggende fare blot har været til stede overfor T1's biologiske og stedbørn.

Dommen, U 2017.2531 H, må antages at have en særlig stor præjudikatsværdi, da det var første dom, siden indførslen af stk. 2 i straffelovens § 70, som blev prøvet for Højesteret. Højesteret afsagde dom i sagen, hvorefter det stod klart, at forvaring som sanktion kan idømmes ved førstegangsovertrædelser, når det vedrører seksualforbrydelser. Det står klart i forbindelse med domsafsigelsen i særligt denne sag, hvor T ikke tidligere er straffet for seksualforbrydelser, men alene en anden personfarlig kriminalitet, herunder vold efter straffelovens § 245, men Højesteret vurderer alligevel - på baggrund af forbrydelsens karakter og grovhed, samt risikoen for gentagelse - at forvaring anses for værende den mest formålstjenlige sanktion for at forebygge en potentiel gentagelse af denne fare.

Højesteret bemærker ligeledes, at det faktum, at tiltalte alene havde tilskyndet tilovergreb, ikke af den årsag gjorde ham mindre farlig - særligt henset til, at der stadig

var en nærliggende fare for, at T potentielt ville gentage denne kriminelle handling og dermed udgøre en fare.

I U.2023.4585Ø blev det tillige konstateret, at en tiltalt kan idømmes forvaring uden tidligere at være straffet for lignende kriminalitet, når gerningernes grovhed og tiltaltes person taler herfor. Igen fastslog Landsretten ydermere vigtigheden i Retslægerådets udtalelser og erklæringer til brug for sagens behandling og berømmelse.

Som tidligere nævnt i dette speciale, var det forventningen, at der ville idømmes forvaring hyppigere. Dette må anses som værende korrekt, hvad angår straffelovens § 70, stk. 2, da bestemmelsen særligt efter retspraksis tillader førstegangstilfælde af kriminalitet.

Kapitel 5: Konklusion

Forvaring har altid været en del af den danske straffelov. Forvaring bruges som en særforanstaltning i sager, hvor almindelig fængsel ikke anses som værende den mest oplagte eller formålstjente sanktion. Forvaring er i dansk ret en tidsubestemt foranstaltning.

Bestemmelsen er blevet revideret to gange. Ved lovændringen i 1973 fik bestemmelsen en ny ordlyd, hvor det blev muligt at idømme en tiltalt forvaring, såfremt forbrydelsens beskaffenhed og oplysninger om tiltaltes person talte for idømmelse af forvaring, idet tiltalte ellers ville udgøre en nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed.

Lovændringen medførte også, at det ikke længere var nødvendigt, at en person var psykisk afvigende.

Justitsministeriet udtalte, at netop denne ændring var nødvendigt som en forstærket indsats mod bekæmpelse af særligt seksualforbrydelser.

Specialet ønsker at undersøge anvendelsen af straffelovens § 70 i dansk ret, herunder i hvilke tilfælde domstolene anvender forvaringsbegrebet.

Efter gennemgang af retspraksis på området ses, at straffelovens § 70, stk. 1 oftest anvendes, når tiltalte tidligere er dømt for lignende kriminalitet, som denne nu er tiltalt for. Dog kan det konstateres, hvad angår straffelovens § 70, stk. 2, at denne også anvendes ved førstegangstilfælde af overtrædelse af straffeloven. Her vurderes idømmelsen af forvaring ud fra tiltaltes person samt omfanget og grovheden af gerningen. Lige så indgår i vurderingen, om der foreligger en risiko for gentagelse af den tiltaltes gerninger, som gør forvaringen påkrævet. Alt sammen indgår altså i vurderingen af, om tiltalte frembringer en væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed.

Det ses, at straffelovens § 70, stk. 2 særligt anvendes på seksualforbrydelser, herunder seksualforbrydelser mod børn, som også var et ønske og hensigten med revideringen af bestemmelsen.

Som led i behandlingen af sager om forvaring, udarbejdes erklæringer fra Retslægerådet, psykiatriske erklæringer samt mentalundersøgelser. Dette for at klarlægge tiltaltes person, samt hvilke parametre, der har spillet ind på gerningstidspunktet. Det vurderes også her, hvorvidt der er risiko for, at tiltalte i fremtiden begår ligeartet kriminalitet.

Efter lovændringen i 1973 ændrede forvaringsbestemmelsens ordlyd sig markant, idet det ikke længere var en forudsætning for idømmelse af forvaring, at gerningsmanden skulle anses for psykisk afvigende, ligesom ændringen skete på baggrund af et ønske fra lovgivers side om nu at forebygge fare for personer og ikke formuegoder. Forvaringsbestemmelsen blev derfor affattet med følgende 3 betinger, som søges opfyldt som en forudsætning for idømmelse af forvaring: 1) kriminalitetskravet, 2) farlighedskriterium og 3) nødvendighedskrav.

Hvad angår kriminalitetskravet, kan forvaring udgøre en potentiel mulighed som sanktion i de sager, som vedrører en af de i bestemmelsen nævnte kriminalitetstyper. For så vidt angår farlighedskriteriet beror en sådan vurdering på sagens faktiske omstændigheder sammenholdt med de i sagen indhentede lægelige vurderinger, herunder eksempelvis en mentalerklæring. Forbrydelsens beksaffenhed, oplysninger om gerningsmandens person, herunder eventuel tidligere begået kriminalitet, spiller derfor en væsentlig rolle i vurderingen af den fare, som gerningsmanden potentielt måtte udgøre.

Nødvendighedskravet omhandler forebyggelse af fare, hvorfor forvaring skal ses påkrævet for at forebygge faren, som tiltalte vurderes at udgøre i henhold til farlighedskriteriet, såfremt denne betingelse skal antages at være opfyldt. En undtagelse kan muligvis ses i forbindelse med drabssager, hvor fængsel på livstid som udgangspunkt vil medføre, at forvaring ikke findes påkrævet.

I takt med lovændringen i 1997 blev stk. 2 i straffelovens § 70 indført, hvilket må siges at have resulteret i, at forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2, i langt højere grad og større udstrækning ses anvendt i forhold til idømmelse af forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1. Ligesom lovændringen medførte en markant øget anvendelse af straffelovens § 70, stk. 2, hvad angår seksualforbrydelser. Klart stod det også, at forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2, ved grovere seksualforbrydelser, kan idømmes

i førstegangstilfælde, hvor det modsætningsvist sjældent anvendes i straffelovens § 70, stk. 1, da det her som udgangspunkt er en forudsætning, at gerningsmanden tidligere er dømt for en ligartet kriminalitet, såfremt idømmelse af forvaring skal ses anvendt.

Anvendelsesområdet for straffelovens § 70, stk. 1, som omdhandler personfarlig kriminalitet, må derfor ses at være mere snæver end anvendelsesområdet for straffelovens § 70, stk. 2, som omdhandler seksualforbrydelser, som dermed må ses at have et noget bredere anvendelsesområde.

Stk. 2. blev indført med det formål at anvende forvaring som sanktion ved seksualforbrydelser, særligt i sager hvor den strafbare handling er begået mod børn. Stk. 2 ligner derfor til forveksling stk. 1, hvad angår selve opbygningen, men hvor kriminalitetskravet er udgået i stk. 1, er dette nu indsat i stk. 2, nr. 1, således at denne alene omdhandler seksualforbrydelser. Ligesom betingelserne for så vidt angår grove seksualforbrydelser lempes, idet bestemmelsens ordlyd ændres.

Hvad angår retspraksis, står det klart, at dommen, U 2017.2531 H, har en særlig afgørende betydning, når det handler om lovændringen i 1997 og dermed indførslen af stk. 2 i straffelovens § 70, idet dommen har en særdeles stor præjudikatsværdi, da det var første dom, siden indførslen af stk. 2 i straffelovens § 70, som blev prøvet for Højesteret - hvorefter det stod klart, at forvaring som sanktion kan idømmes ved førstegangsovertrædelser, når det vedrører seksualforbrydelser.

Kapitel 6: Litteraturliste

Bøger

Waaben, Knud, Utilregnelighed og særbehandling – Problemer i den strafferetlige lære om ansvar og sanktioner, festschrift udgivet af Københavns Universitet i anledning af universitetets årsfest, 1968.

Evald, Jens, Retskilderne og den juridiske metode, 2. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2000.

Munk, Carsten: Retsvidenskabsteori, 2. udgave, Djøf forlag, 2018

Højlund, Dorte: Retssikkerhed og juridisk metode, 3. udgave, Hans Reitzels forlag, 2021.

Thomas Elholm m.fl., Kommenteret Straffelov – Almindelig del, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 11. udgave, 2019

Vagn Greve, Straffene, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2. udgave, 2002

Jørn Vestergaard, Strafferetlige Sanktioner, Gjellerup, 2. udgave, 2017

Knud Waaben, Strafferettens Almindelige Del II, Sanktionslæren, Forlaget Thomson, 5. udgave, 2001

Martin Haug og Jørn Simonsen, Retslægerådet og Retspraksis, Thomson Reuters, 1. udgave, 2010

Lovgivning, betænkninger og andet

Grundloven - kapitel 6

Straffeloven: Lovbekendtgørelse 2021-09-20 nr. 1851 (strfl.)

Retsplejeloven: Lovbekendtgørelse 2021-09-15 nr. 1835 (rpl.)

Straffuldbyrdsloven

Straffeloven af 15. april 1930

Lov nr. 126 af 15.04.1930

Lov nr. 320 af 13.06.1973

Lov nr. 274 af 15. april 1997

Lov nr. 275 af 15. april 1997

Lovforslag nr. L 12. af 2. oktober 1996

Betænkning nr. 667/1972 om De Strafferetlige Særforanstaltninger

Betænkning nr. 1424 om straffastsættelse og strafferammer

Rigsadvokatmeddelelse nr. 5/2007 om Psykisk Afvigende Kriminelle

Folketingstidende 1996-97, tillæg A, lovforslag nr. L 12

Folketingstidende 1995-96, Tillæg A, L 259

Websites

Kriminalforsorgen, forvaring og livstid

<https://kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/afsoning-af-faengselsdom/proveloesladelse/>

Afsoning af fængselsdom - Kriminalforsorgen

<https://kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/afsoning-af-faengselsdom/>

Forvaring og udstrækningen heraf | Kriminalforsorgen

<https://kriminalforsorgen.dk/wp-content/uploads/2018/12/forvaring-og-udstraekningen-heraf-forvaringssager-i-herstedvester.pdf>

Herstedvester Fængsel - Kriminalforsorgen

<https://kriminalforsorgen.dk/steder/herstedvester-faengsel/>

Retspraksis

AM.2019.10.30Ø

AM.2015.01.05V

U.2012.998V

U.2017.2558H

U.2017.2531H

U.2021.5275H

U.2023.4584Ø